

EMEK

12 OCAK 1970

19

**DEYARIMIZ
YIGITIN
HARAKATI
BÜYÜYÖR**

DEVİRİM

Bir konunun verimli bir şekilde tartışılabilmesi için, temel şart, meselelerin bütün unsurlarıyla ve açıklıkla ortaya konulmasıdır. Böyle yapılmadığı takdirde tartışmalar uzar gider ve hiçbir sonuç alınamaz. Onun için ben de, burada meseleyi bütün unsurlarıyla ve bütün açıklığıyla ortaya koymaya çalışacağım.

Tartışma konumuz 'Devrim Stratejisi' dir. Stratejiyi tartışabilmek için evvela, bu strateji vasıtasıyla varılmak istenen hedefi belirlemek, bunda anlaşmak lazımdır. Eğer hedefte anlaşmıyorsak, elbetteki, buna varmak için izlenecek stratejide de anlaşmaya imkan yoktur. Bundan ötürüdür ki, ilk ele alacağımız konu hedefin tesbiti, yani önümüzdeki devrimci aşamanın ne olduğu hususudur.

Türkiye'nin önümüzdeki devrimci aşamanın ne olduğu konusunda iki görüş vardır : Sosyalist Devrim aşaması ve Milli Demokratik Devrim aşaması. Bizim görüş ve kanatımıza göre Türkiye'nin önündeki devrim aşaması Sosyalist Devrim aşamasıdır. Bunun nedenlerini açıklamadan önce 'Devrim' teriminden ne anlamamız lazım geldiğini, açıklığa kavuşturmak, yani bu terimin tanımını yapmak zorunluğudur.

Bu konuda, evvela, genel olarak şu hususu belirtmek isterim. Tarifler ve kavramlar maksadımıza göre teşkil edilirler. Bundan ötürü tarifler ve kavramlar 'yanlış - doğru' olmaktan ziyade 'geçerli - geçersiz' ya da 'yararlı - yararlısız' olarak değerlendirilirler. Mesela, sosyalizmi üretim araçlarının kamusal mülkiyeti olarak tanımlamak mümkündür. Ve böyle bir tarif yanlış değildir ve belli bir maksat bakımından yararlı ve geçerlidir de. Ama bizim bugünkü maksadımız bakımından, yani Sosyalist Devrimi tanımlamak bakımından, sosyalist siyasi eyleme ışık tutmak, yol göstermek bakımından hiçbir geçerliliği yoktur.

Buradaki maksadımız bakımından

Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrenci birliğinin düzenlediği «Devrim Stratejisi» konulu açık oturum, geçtiğimiz pazartesi günü (5 Ocak), Türkiye İşçi Partisi Merkez Yürütme Kurulu üyesi Sadun Aren, Cumhuriyet Halk Partisi adına Turan Güneş ve Deniz Baykal, millîdemokratik devrim grubu adına da Seyhan Erdoğan'ın katılmasıyla yapıldı. Toplantıya, Doğan Avcıoğlu, İstanbul'dan yetişemediği için Mümtaz Soysal ve son anda «grip» olan Mihri Belli katılmadılar.

Türkiye'nin toplum yapısı, bilimsel sosyalist devrim anlayışı ve bu anlayışın Türkiye'nin somut şartlarına uygulanmasıyla ortaya çıkan devrim stratejisi konusunda görüşlerini açıklayan Sadun Aren, böylece, bilimsel sosyalistlerin millî demokratik devrim sapmasına karşı verdikleri ideolojik mücadeleye yeni bir zafer halkası eklemiştir.

Bu açık oturum, millî demokratik devrim sapmasına karşı verilen ideolojik mücadelenin yeni bir zaferine sahne olmaktan öteye, küçük - burjuva ideolojisinin kesin iflasını da tescil etmiştir. EMEK dergisinin kuruluş bildirisinin sözde - eleştirisine sayfalar ayıran ve «Türkiye'nin geri kalmış bir kapitalist ülke» olduğu yönündeki doğru tahlile «Türkiye, yarı feodal yarı sömürge bir ülkedir» şeklinde karşı çıkan küçük - burjuva edologları, kısa bir süre sonra, tutum değiştirerek, Türkiye'yi «Emperyalizmin vesayeti altında bulunan ve feodal kalıntılar barındıran bir ülke» durumuna getirmişlerdi. Oysa, Lenin, salt kapitalist bir toplum yapı-

Devrimi, siyasi iktidarın, yani Devlete hakim olan güçlerin sınıfsal niteliğinin değişmesi olarak tarif edilmek gerekir. Bu tarife göre, Sosyalist Devrim de, işçi sınıfının müttefikleriyle birlikte, onların desteğiyle sosyalizmi kurmak üzere iktidara gelmesi, Devlet makinesini ele geçirmesi demektir. Demokratik devrimlerin eksik kalmalarının tamamlanması ve sosyalizmin kurulması bu Devrim anından sonra ve bir süreç içinde gerçekleştirilir. Demek oluyor ki Sosyalist Devrim yukarıda tanımladığımız biçimde bir siyasi iktidar değişmesi olayıdır, yoksa sosyalizmin kurulma süreci değildir.

Bu şekilde yapmış olduğumuz Devrim tarifini, Devrimi bir üretim biçiminden diğer bir üretim biçimine geçmek şeklinde yapılan tarifle karşı-

laştırmak lazımdır. Bu ikinci tarife göre Sosyalist Devrim kapitalist üretim biçiminden sosyalist üretim biçimine geçmek demektir. Demin de söylediğim gibi böyle bir tarif yanlış değildir. Sosyologlar, iktisatçılar, tarihçiler bakımından geçerlidir de. Ama ne var ki, siyasi eyleme ışık tutan bir tarif değildir. Bu bakımdan yararsız ve anlamsız bir tariftir. Bu tarife göre Sosyalist Devrim, mesela Sanayi Devrimi gibi sosyal ve ekonomik bir süreç halini almaktadır. Açıktır ki, böyle bir Sosyalist Devrim tanımı siyasi eylemimize ışık tutamaz, bize yol gösteremez.

Sosyalist devrimden, yani işçi sınıfının müttefikleriyle birlikte iktidara geçmesinden sonra, ilk yapılacak işlerin demokratik devrimleri tamamlamak olması, onun sosyalist devrim ol-

STRATEJİSİ

sında söz edilemeyeceğini ve en gelişkin kapitalist ülkelerin bile feodal kalıntıları kaçınılmaz olarak barındıracağını yazıyordu. Kendilerine, «feodal kalıntı barındırma» deyiminin anlamsız olduğu, meselenin feodal kalıntıların niceliği açısından ele alınması gerektiği ve Korkut Boratav'ın 3 - 5 olarak hesapladığı feodal ve yarı - feodal kalıntıları vurgulamanın kökten yanlış olduğu anlatıldı. Feodalite konusunda son dayanaklarını da kaybeden millî demokratik devrimciler, bugün, artık, Seyhan Erdoğan'ın oturumdaki sözlerinden de anlaşılabilir gibi, «Türkiye'nin feodal bir ülke olduğunu söylemek için kör olmak lâzımdır çizgisine gelmişlerdir. Bu ne hızlı bir kapitalistleşmedir ki, bir ülke (Türkiye), çok değil, iki - üç ay içinde, «yarı feodal, yarı sömürge bir ülke» olmaktan kurtularak, bilumum feodal kalıntılardan arınarak, körlerin bile feodal olarak niteleyemeyecekleri bir toplum yapısına, burjuva toplum yapısına, kavuşmaktadır. Böylesine hızlı bir kapitalistleşme Türkiye için eöz konusu olmadığına göre, millî demokratik devrimciler, Türkiye'nin toplum yapısına ilişkin tahlillerinin ve buna bağlı olarak ortaya koydukları eylem biçiminin yanlış olduğunu, zimmen de olsa, kabul etmiş durumdadırlar. Millî Demokratik Devrimciler, tarihin çok önceden tasfiye ettiği feodaliteyi 1970 yılının ilk haftasında tasfiye etmekle, ideolojik mücadele planında, kendilerini de tasfiye etmişlerdir.

Sadun Aren'in ideolojik mücadele alanında önemli bir dönüm noktası teşkil eden konuşmasının geniş bir özetini yayınlıyoruz.

duğu gerçeğini değiştirmez. Geçmişteki sosyalist devrimler böyle olduğu gibi, gelecektekiler de - hatta en ileri kapitalist memlekettekiler de - böyle olacaktır. Çünkü sosyalizm, sosyalist devrimden sonra ve bir süreç içinde kurulacak, bir an içinde kurulmayacaktır.

Demek oluyor ki, Devrimi nitelemek için iktidarın sınıf yapısına bakmak lazımdır, yoksa ilk yapacağı işlerin neler olduğuna değil. Aksi halde, yani ilk yapılacak işlere bakarsak, ne geçmişte ne de gelecekte tek bir Sosyalist Devrim bulmamız mümkün olmaz.

Türkiye'nin önündeki devrim aşamasının Millî Demokratik Devrim olduğu görüşündeki arkadaşların da bu devrimi aynı şekilde tanımlamaları lazımdır. Yani siyasi iktidarın yapısında

nasıl bir sınıfsal değişiklik olduğu zaman Millî Demokratik Devrim gerçekleşmiş olacaktır? Yoksa emperyalizmden, işbirlikçilerden ve feodal kalıntılardan arınmış, tam bağımsız gerçekten demokratik Türkiye demek hiçbir şey demek değildir. Böyle bir Türkiye'nin nasıl bir iktidar tarafından gerçekleştirileceğinin söylenmesi lazımdır. Oysa bu konuda, yani meselenin asıl can alıcı noktasında Millî Demokratik Devrim görüşünü savunanlar tam bir vuzuhsuzluk ve tutarsızlık içindedirler.

Öteden beri söyledikleri şudur : İşbirlikçi burjuvazi ve feodal sınıflar dışında kalan bütün millîci sınıf ve tabakalar Millî Demokratik Devrimi gerçekleştireceklerdir ve bu konuda öncülüğün hangi sınıf tarafından yapılacağı önemli değildir. Fiilen hangi sınıf öncülük yapıyorsa o öncü

olur. Son zamanlarda, bu guruptan kendilerine Proleter Sosyalistler adını veren bir kesim, bu görüşü biraz değiştirip işçi sınıfının öncülüğünü savunmağa başlamışlardır.

Bu son görüş bizim görüşümüze yaklaşmaktadır. Ancak bu noktada şu hususun aydınlığa kavuşturulması lazımdır. Millî Demokratik Devrim uzunca bir müddet devam edecek, kendi başına bir manası olan müstakil bir toplum düzenimidir ve dolayısıyla bir müddet sonra ayrıca bir de sosyalist devrim yapmak zorunlu olacaktır; yoksa bu kısa süreli ve hemen arkasından hatta ya da aynı zamanda sosyalizmin kuruluşuna geçilebilecek bir çeşit hazırlık ve geçiş dönemimidir? Eğer bu ikinci şık kabul ediliyorsa, bu bizim görüşümüzle intibak halinde demektir. Bu taktirde aynı bir olaya biz Sosyalist Devrim, onlar Millî Demokratik Devrim adını vermiş oluyorlar demektir. Ancak işin böyle olup olmadığının onlar tarafından açıklığa kavuşturulması gereklidir.

Buraya kadar söylediklerim meseleye vuzuh vermek, tartışmanın temel unsurlarını belirlemek içindir. Şimdi önümüzdeki devrim aşamasının niçin sosyalist devrim aşaması olduğunu açıklamaya çalışacağım. Bir memleketin önündeki devrim aşamasının ne olduğunu belirleyen iki unsur vardır. Bunlardan birisi hakim üretim biçimi diğeri de siyasi iktidarın, yani devletin sınıfsal niteliğidir. Eğer hakim üretim biçimi kapitalizm ve Devlet te burjuva sınıfının elindeyse, o memleketin önündeki devrimci aşama hiç şüphesiz olarak sosyalist devrim aşamasıdır.

Şimdi bu iki bakımdan Türkiye'ye bakalım. Türkiye'de hakim üretim biçimi kesin kes kapitalizmdir.

(Sadun Aren burada millî gelirin ve çalışan nüfusun sektörlere göre dağılımında, işçi, işveren, kamyon, trak-

Sayfayı Çeviriniz

tör v.b sayılarındaki artışları, kapitalist gelişmeleri yansıtan göstergeler olarak okumuştur.)

Bu rakamlar da gösteriyor ki Türkiye'deki hakim üretim biçimi kapitalizmdir ve bu yöndeki gelişme devam da etmektedir.

Devletin sınıfsal niteliğine gelince. Bugün siyasi iktidara tarım, ticaret ve sanayi burjuvazisi, kısaca sermayedar sınıflar hakimdir. Feodal sınıflar hakim değildir. Sanayii teşvik edici kanunların çıkarılması, özel sektöre bütçeden milyarlarca lira yardım yapılması, yani kapitalizmin yararına tedbirler alınması bunun kanıtlarıdır.

(Sadun Aren bundan sonra Türkiye'deki burjuvazinin emperyalizmle olan ilişkilerinin tahliline geçmiştir.)

Milli Demokratik Devrim görüşünde olanların bir iddiaları da, emperyalizmi memleketten kovmadan sosyalizmin kurulamayacağı şeklindeki düşüncedir.

Türkiye şeksiz şüphesiz olarak emperyalizmin hem askeri hem ekonomik baskısı ve sömürüsü altında bir memleketdir. Ancak sadece bu müşahadeyi yapmak yeterli değildir. Bu baskı ve sömürünün nedenlerini ve mahiyetini de ortaya koymamız lazımdır. Çünkü ancak bu taktirde emperyalizmle yerli burjuvazinin ilişkilerini doğru olarak kavramamız mümkün olur.

Hepimizin bildiği gibi emperyalizm Türkiye'ye ne silâh zoruyla, ne de aldatmaca ile girmiştir. Emperyalizmi siyasi iktidar, yani bu iktidara hakim olan Türkiye burjuvazisi davet etmiştir. NATO'ya yalvar yakar girmişizdir. Yabancı sermaye de, yabancı petrol şirketleri de kanunlar çıkarılarak davet edilmişlerdir. Bu demektir ki, Türkiye'deki yerli burjuvazi ile dünya burjuvazisi (emperyalizm) bir bütünleşme içindedir. Diğer bir deyimle Türkiye'deki burjuvazi dünya emperyalizminin Türkiye'deki kesimidir. Böyle olunca, Türkiye'de hakim burjuva sınıfından ayrı olarak, ondan

müstakil olarak ayrı bir emperyalist cephe yoktur ki onunla ayrıca mücadele edilsin. Yerli burjuvaziyle mücadele aynı zamanda emperyalizmle de mücadele demektir. Yerli burjuvazi emperyalizmin Türkiye sınırları içindeki hamisidir, ona siper olmaktadır. Emperyalizme karşı eylemlerimizde hepimiz bunun böyle olduğunu fiiliyatta da gördük.

Bundan ötürü «Emperyalizm ve onun yerli ortakları» deyişi yanlıştır, doğru olan «Yerli burjuvazi ve onların ortağı emperyalizm» deyimidir. Bununla, bu sloganı kullanmayalım demiyorum. Slogan olarak iki deyim arasında fark yoktur. Fark, emperyalizmle yerli burjuvazi arasındaki ilişkileri tahlil bakımındandır.

Emperyalizmle, salt dış emperyalizmle doğrudan doğruya mücadele ancak iktidara geçilirken ya da iktidara geçildikten sonra yapılır. Çünkü o zaman artık emperyalizmin yurt içinde bir hamisi, ortağı kalmamıştır. Bu durumda emperyalizm düşünür, işine gelirse çeker gider, işine gelmezse savaşır, yani yerli burjuvaziye bu sefer o himaye eder. Demek oluyor ki «emperyalizmi kovmadan sosyalist devrim yapılamaz» sözü de doğru değildir, doğru olan «emperyalizm ancak sosyalist devrimle birlikte ya da sosyalist devrimden sonra kovulur» sözüdür.

Bu sözlerimden 6. Filoya, Amerikan üslerine, NATO ya, yabancı sermayeye, karşı mücadele yapılmamalıdır sonucu asla çıkarılmamalıdır. Bunlar elbette yapılacaktır. Ancak bunların emperyalizme değil, mevcut siyasi iktidara karşı mücadele olduğu unutulmamalıdır.

Önümüzdeki devrim aşamasının Sosyalist Devrim aşaması olduğunu ilişkiler tahlili açısından da ifade etmek mümkündür : Memleketimizin temel çelişkisi, hakim üretim biçimi kapitalizm olduğu için, emek - sermaye çelişkisi. Bu çelişkinin çözümü de herkesin bildiği gibi, sosyalist devrimdir.

Çok defa düşülen bir hata, temel çelişkiyle ana çelişkinin karıştırılmasıdır. Ana çelişki, temel çelişki dahil diğer bütün çelişkilerin çözümlenebilmesi için en başta çözümlenmesi lazım gelen çelişkiye denir. Mesela bir memleket emperyalizmin silâhlı işgali altında ise, o memleketteki ana çelişki emperyalizmle onun baskı altında tuttuğu tüm halk arasındaki çelişkidir. Evvela bu silâhlı emperyalizm altımadan o memlekette hiçbir çelişki çözümlenemez. Aynı şekilde bir memlekette faşist bir dikta varsa, ana çelişki faşizmle onun ezdiği tüm halk arasındaki çelişkidir. Başka herhangi bir şey yapabilmek için evvela faşizmi bertaraf etmek lazımdır.

Ancak, bir memleketin önündeki devrimci aşamanın ne olduğunu ana çelişki değil, temel çelişki belirler. Mesela bugün İspanya ve Yunanistan'da mevcut faşist idareler yıkılmadan hiçbir şey yapılamaz. Ama bu, bu memleketlerin önündeki devrimci aşamanın sosyalist devrim aşaması olduğu gerçeğini değiştirmez. Temel çelişki aynı zamanda ana çelişki de olabilir. Türkiye'deki durum budur.

Önümüzdeki aşama sosyalist devrim olunca, yapılacak iş işçi sınıfını ve müttefiklerini eğitmek ve örgütlemektir.

(Sadun Aren'in ilk 20 dakikalık konuşması burada bitmiştir. İkinci tur konuşmada esas itibariyle aynı fikirler üzerinde bunlara daha açıklık vermek üzere durmuş ve ilâve olarak şunları söylemiştir.)

İşçi sınıfını devrimci mücadeleye sokabilmek için onun sloganlarını kullanmak, onun ideolojisinin bayrağını açmak, onun özlüklerini dile getirmek lazımdır. Bu ise sosyalizmdir. Tam bağımsız gerçekten demokratik Türkiye sloganı işçi sınıfını harekete getirmez. Bu sebepten bir taraftan işçi sınıfının öncülüğünden bahsetmek diğer taraftan da sosyalizmden bahsetmemek olmaz, birbiriyle bağdaşmaz.

MERKEZ YÜRÜTME KURULU BİLDİRİSİ

«Egemen sınıfların ve AP iktidarının bütün kalkınma edebiyatına rağmen, Türkiye bugün her zamankinden daha şiddetli bir ekonomik ve mali krizin içindedir. Türkiye'nin bugünkü dışa bağlı, emperyalizmle bütünleşen kapkaççı kapitalist düzenle sanayileşip kalkınamayacağı, gittikçe daha dar boğazlara sürükleneceğini Türkiye İşçi Partisi kurulduğu günden beri belirtmişti. İktidarın başı Demirel, «Zor bir devreye girildiğini» söylemekle, bunalımı artık kendisi de itiraf zorunda kalmıştır. Bir başka şekilde ithal rejimi demek olan montaj ve ambalaj sanayiinin ötesinde gerçek bir sanayileşme sağlanmamakta, ihracaat artmamaktadır. Krizden çıkış yolu olarak iktidar iki çareye başvurmuştur : Birincisi, gelecek kuşakları, çok uzun bir gelecek için Türkiye ekonomisini ipotek altına sokan dış borçlanmalar batağına daha da saplanmaktadır. İkincisi, yeni yeni vergiler koyma yoluna gidilmektedir. Her iki halde de güdülen politika, küçük bir azınlığın aşırı kârlar sağlamasını, emekçi yığınların ise daha çok sömürülerek yoksullaşması sonucunu doğurmaktadır.

Bu durum toplumumuzda sınıf çelişkilerini keskinleştirmekte ve huzursuzluk, bunalım gittikçe daha geniş kitlelere yayılarak belirginleşmektedir. Biling düzeyi giderek yükselen örgütlenen işçi ve emekçi sınıfları ve toplumun uyanık, ilerici tabakaları demokratik hak ve özgürlüklerini kullanarak kendilerini ezen egemen sınıflara ve onların iktidarına karşı direnişe geçmektedir. İşçilerin grev ve işgal hareketleri, köylülerin topraklara elkoyma teşebbüsleri ve kitle halinde protesto gösterileri, emperyalizme karşı ve köklü eğitim reformundan yana gittikçe hızlanan öğrenci hareketleri temeldeki bunalımın somut belirtileridir. Son olarak yüzbinleri aşkın öğretmenin her türlü baskıya rağmen azimle yürüttüğü boykot ve kamu personelinin aynı doğrultudaki direnişleri görülmüştür. Bunların hepsi temeldeki bunalımın ve doğurduğu tepkilerin daha geniş kitlelere yayılmasının ve emperyalizme ve iç sömürü düzenine karşı devrimci eylemin gittikçe hız kazanmasının bir ifadesidir.

Sınıf niteliği gereği temeldeki

bunalıma ve bunun çeşitli sınıf ve tabakalarda yarattığı tepkilere olumlu çözümler getirmeyen egemen sınıflar iktidarı, baskı ve şiddet usullerine başvurmakta, esasen kısıtlı olan demokratik hak ve hürriyetleri daha da kısıtlayacak yeni baskı kanunları hazırlamaktadır. Öğrenciler, işçiler, köylüler kursunlanmakta ve bunlar faili bulunmayan cinayetler olarak kalmaktadır. Normal demokratik haklarını kullanan yurttaşları hürriyetlerinden yoksun bırakmak ve işkence etmek, bir alışkanlık haline getirilmiştir. Can emniyeti kalmamıştır. Bütün bunlar toplumdaki bunalımı daha da derinleştirmekte, kitleleri daha da bilinçlendirmektedir.

Öte yandan egemen sınıflar arasındaki ikinci dereceden çelişkilere rağmen, saflarını sıkılaştırmak ve tam dayanışma durumuna geçmek zorunluluğunu duymaktadır. AP ile CHP arasındaki son koalisyon söylentileri ve iki parti liderlerinin beyan ve tutumları bunun politika sahnesinde yansımalarıdır. Bu ittifak teşebbüsünün hedefi, şüphesiz emperyalizmle bütünleşmiş, bugünkü kapkaççı kapitalist düzeni her ne pahasına olursa olsun sürdürmek ve gelişen sol hareketi ezmektir. Böyle bir teşebbüsün ise birinci derecede Türkiye İşçi Partisine karşı yönelmesi kaçınılmazdır. Çünkü Türkiye İşçi Partisi işçi ve emekçi sınıflarımızın tek sosyalist politik örgütüdür ve egemen sınıflar emekçi kitlelerin ve devrimci gelişmelerin ısrarlı savunucusu olarak karşılarında daima Türkiye İşçi Partisini bulmuşlardır.

Egemen sınıfların bu hareketleri üstelik sözde demokrasi adına yapılmaktadır. Oysa onların demokrasi anlayışı sol kanatsız ve sadece egemen sınıfların politik oyunlarına münhasır bir demokrasi özleminin ifadesinden başka birşey değildir. Bu anlayış ve uygulama, örnek aldıklarının idia etikleri batı burjuva demokrasisiyle yakından - uzaktan ilişkili değildir. Çünkü batıda sol kanat partilerinin, işçi sınıfının politik örgütlerinin bulunmadığı ve serbestçe hareket edemediği ülke yoktur. Böylece egemen sınıflar ve partileri batılı demokrasilerle kıyaslanmayacak çok kısıtlı bugünkü demokratik ortamı

dahi daha geriye götürmek çabasındadırlar. Bu çaba ise halka dönük ve halktan yana, sosyalist gelişmeye açık Anayasamıza kesinlikle ters düşmektedir.

Ekonomik bunalımın, toplumsal huzursuzlukların politik düzeyde yansımaları ve bunun karşısında başvurulan bu ters tutum, ülkemizi şiddetli bir politik kriz içine de sokmuştur. Ekonomik bunalımdan çıkış yolu, çıkmazlığı tarihimizce ispatlanmış olan kapitalist gelişme ham hayalinden vazgeçip, sosyalizm doğrultusundaki bir kalkınmaya yönelmektir; politik krizden çıkış yolu da demokratik hak ve hürriyetlerin ve ortamın genişletilip geliştirilmesi, Anayasa hak ve hürriyetlerinin uygulamaya tastamam geçirilmesidir. Ama egemen sınıflar ve partileri sınıfsal nitelikleri dolayısıyla birbirine bağlı olan her iki çözümlü de getiremez. Bugüne kadar olduğu gibi, bundan böyle de demokratik hak ve özgürlüklerin genişletilmesi ve gerçekleştirilmesi mücadelesini Türkiye'nin sosyalistleri, işçi ve emekçi sınıfların sosyalist partisi verecektir. Ve gerek ekonomik, gerekse politik sorunlara çözüm, işçi ve emekçi sınıfların ülkenin yönetiminde ağırlığını duyurması, giderek iktidarı almalarıyla getirilebilecektir. Bugünkü durum ümitsizliğe asla yervermez. Bu bunalımlı durum toplumumuzda ileriye yönelmiş gelişmelerin, sosyalist birikimin ve bunun karşısında egemen sınıfların bu tarihsel gelişmeye ve Anayasamıza ters düşen tutumunun sonucudur. Toplumdaki bu gelişme ve birikimden sosyalistler ve bütün ilerici ancak kıvanç duyar. Bütün sorunların temelinde sosyal sınıf sorunu yatmaktadır. Sosyal sınıflar gerçeğini kaale almıyan hiçbir çözüm tekilfi gerçeği ve olumlu değildir. Sosyalizme gönülden bağlı olanların, Anayasadan yana ve Amerikan emperyalizmine karşı olan bütün ilerici, yurtsever güçlerin ödevi, mücadelemizi biling, disiplin ve azimle yürütmektir. Türkiye İşçi Partisi bu mücadelenin en bilicli ve örgütlü aracı olmanın sorumluluğunu müdiriktir ve görevine devam etmektedir.»

ÇANKAYA İLÇE KONGRESİ

23.Kasım.1969 da başlayıp yarıda kalan Çankaya kongresine 4.Aralık.1970 günü devam edildi. Verilen güvensizlik önergesi ile Başkanlık Divanının düşürülmesinden ve Demokratik Devrimci adayların Başkanlık Divanına seçilmesinden sonra konuşmalara devam edildi.

İlk sözü alan Adnan Celayir, Türkiyede hakim üretim biçiminin az gelişmiş bir kapitalizm olduğunu ve elbette bu üretim biçiminin saf bir halde olmadığını olamayacağını ve kendisinden bir evvelki üretim biçiminin kalıntı olarak bulunduğunu belirterek sözlerine başladı Türkiye de üretim biçimi ile siyasi üst yapı arasında bir çelişme olmadığını belirterek, siyasi üst yapı feodalizmin temsilcisi değilse kapitalizmin gelişmesine hiçbir şekilde engel olmuyorsa ve de hakim üretim biçimi de kapitalizm olduğuna göre önümüzdeki ilk adım sosyalist devrimdir dedi.

Ismail Duygu Parti içinde birliğin sağlanması ve eyleme önem verilmesini isteyen konuşmasından sonra söz alan Genel Sekreter Behice Boran, Partinin içinde bulunduğu durumu tahlil ederek, şimdiye kadar niceliksel bir gelişme görüldüğünü önümüzdeki dönemde ise niteliksel bir gelişmeye önem verilmesi gerektiğini belirtti. Demokratik mücadelenin de sosyalist iktidar mücadelesinin bir parçası olarak yürütülmesi gereğine değinen Boran 141 ve 142. maddeler varken işçi sınıfının öz örgütü oluşamaz düşüncesinin yanlış olduğunu, faşist maddelerin fiili mücadelelerle etkisiz hale getirilmesi gerektiğini İtalya'dan da örnekler vererek anlattı. Anti - emperyalist mücadelenin, sosyalist mücadelenin bir parçası olması halinde anıyan taşıyacağını belirten Genel Sekreter Boran, milli demokratik devrimcilerin önerdiği iktidarın üretim biçiminin ne olduğu sorusunu yöneltti. Doğu Perinçek Türkiye'yi feodal artıklar barındıran kapitalizm öncesi bir toplum olarak niteledi. İşçi sınıfının öz örgütü anlayışı üzerinde durdu. İlk hedefin demokratik devrim olduğun uileri sürdürdü.

Taraflar arasındaki ihtilafın önemli bir bölümü ülkemizdeki hakim üretim biçiminin farklı tahlilinden dolayı olduğunu söyleyerek ko-

nuşmasına başlayan Adil Özkol, sosyalist düzen ile sosyalist iktidarı özdeş tutan görüşleri eleştirdi. Sosyalist mücadele de iktidar hedefinin ağırlık taşıdığı söyleyerek, Partinin yeni yönetiminin yeniden derlenip toparlanmak imkanlarına sahip olduğunu ve derinlemesine örgütlenme ve eğitim yapılması, çalışmaların ağırlığının işçi sınıfına yöneltilmesini istedi.

Bilimsel anlamda tarihsel gelişimi özetlemekle söze başlayan Yalçın Yusufoglu milli demokratik iktidar, demokratik halk iktidarı ve sosyalist iktidar ayrımları üzerinde durdu. Münir Cerit ise Demokratik Devrimcilerin işçi sınıfı öncülüğünden yenide olsa bahsetmelerinin olumlu karşılanması gerektiğini ileri sürdü ve Emek'in aktif olmasını istedi.

Peyami Arırk, Demokratik Devrimcilerin alfabe gibi kullandıkları iki esere (İki Taktik ve Yeni Demokrasi) dayanarak Demokratik Devrim tezinin Türkiye'de geçersizliğini ortaya koyacağını söyledi ve okuduğu pasajlarla ve yaptığı açıklamalarla MDD tezini çürüttü.

Umur Coskun ise yarıda kalan kongreden bu yana MDD'cilerin yaptıkları olaylardan, sorumsuz davranışlardan söz ederek, «yarıda kalan kongreye devam etik, yeni yönetim kurulunu seçtik diyenler, sonradan gelip kongre yarım kaldı, biz yönetim kurulu olarak kongreyi tamamlamak istiyoruz dediler. Merkez ilçe kongresi il ve ilçe yönetim kurulları kararlarıyla ertelendiği halde ertelenen kongrenin günü il Merkezinde kimse yokken kapıları kırıp içeri girtiler, buda yetmedi il yönetim kurulunun odasının da kapısını kırdılar. Bilimsel sosyalizme bağlı olmayanca, inanmayanca, teoriziz olunca gürültücü ve şamatacı olmaya mecburdurlar. Kullandıkları süslü laflara, takındıkları adlara bakmamak, aldanmamak gerekir.» diyerek yayınlarından, eylemlerinden çeşitli örnekler vererek sosyalizmden nasıl sapmış bulduklarını, ne denli demagog olduklarını açıkça ortaya koydu.

Konuşmaların bitmesinden sonra yönetim kurulu aklandı. Seçimlere geçildi. Sosyalistlerin 85 oyuna karşı 98 oy alan MDD ciler seçimleri kazandılar.

GAZİANTEP MERKEZ İLÇE KONGRESİ

Türkiye İşçi Partisi Gaziantep Merkez İlçe kongresi 28.Aralık.1969 pazar günü yapıldı. İl kurucusu ve eski Genel Yönetim Kurulu üyesi Reşit Güçkırın'ın ve diğer devrimci şehitlerin anısına saygı duruşu yapıldıktan sonra kongre başkanlığına İl Başkanı Hasan Bozkurt seçildi. Konuşmalarda ilk sözü Hayri Tütüncüler aldı ve Partinin içinde bulunduğu duruma değinerek ciddi çalışmaların yapıldığı yeni bir döneme geçilmesini, gençlik hareketlerine önem verilmesini istedi. Daha sonra kongre başkanı Ankara'dan misafir olarak gelen Adil Özkol'a söz verdi. Örgütün önemine ağırlık veren konuşmasında Özkol, Partiyi yıkma hedefini gütmeyen ve temel sosyalist ilkelere aykırı olmayan görüşlerin tartışılmasında yarar bulunduğunu belirtti ve küçük burjuva ideolojisinin sosyalist hareket içerisindeki uzantısı olan milli demokratik devrim tezini eleştirdi. İmam Özharat ise konuşmasında milli demokratik devrimi savunarak, önce anti - emperyalist mücadelenin kazanılması gerektiğini ancak ondan sonra anti - kapitalist mücadeleye geçilebileceğini belirtti. Türkiye'de feodal ilişkilerin ağırlığını ve sosyalist Türkiye diyenlerin ajan olduğunu iddia etti.

Konuşmacılardan Şükrü Seçinti kitle hareketlerinin önemine değindi. Anti - emperyalist ve anti - kapitalist mücadelenin ayrılmazlığını ortaya koydu. Daha sonra konuşan ökkeş Sevim Türkiye'de hakim üretim biçiminin kapitalizm olduğunu ve bu sebeple önümüzdeki ilk devrimci adımı sosyalist devrimden başka birşey olamayacağını, işçi sınıfını, onun örgütünü yanlış yollara sürüklemeye eğilimlerinin Partide yer bulamayacağını söyledi. Son sözü alan İl Başkanı Hasan Bozkurt Parti içinde eğitim de dahil olmak üzere yapılacak her türlü çalışmanın bilimsel sosyalizme uygun olması gerektiğine değinerek Partiyi yıpratma çabalarını eleştirdi.

Yapılan seçimler sonucunda İlçe Yönetim Kuruluna Müslim Durmaz Zeki Keskin, Cahit Güner, Mehmet Ali Karaca, Kaygusuz Polat, Mahmut Dokuyucu Ali Altın, Kazım

Sayfayı Çeviriniz

Yıldırım ve Mehmet Avşar seçildiler. Böylece Demokratik Devrimci liderler bir kez daha hezimete uğradılar.

DENİZLİ MERKEZ İLÇE KONGRESİ

14.Aralık.1969 günü yapılan Merkez İlçe Kongresinde Partinin bilimsel sosyalizmin rehberliğinde yürütülmesi; devrim için eğitim ve derinlemesine örgütlenmeye önem verilmesi istendi.

Kongrede Parti içinde ve dışında Türkiye gerçeklerine ters düşen eylemleriyle Partiyi bölmeye, giderek yıkıma çalışan «Milli Demokratik Devrimci»lerin kınanmasına karar verilmiştir.

V A R A N 4

Türkiye işçi sınıfı hareketi, ilk ölüsünü, 1908 burjuva - demokratik devrimini izleyen Ağustos - Eylül (1908) grevleri sırasında, Aydın'da verdi. Aylardır verilmeyen ücretlerini almak için mücadeleye girişen Aydın demiryolu işçileri, önce yol boyundaki istasyon ve telgrafhaneleri işgal etmiş, daha sonra da Punta garında bir treni raydan çıkarmışlardı. Mecidiye zırhlısıyla İzmir'e güvenlik kuvvetleri indirildi ve grevin kanlı bir şekilde bastırılmasıyla sonuçlanan çarpışma-

larda yüzlerce kişi yaralandı, bir işçi de öldü.

Türkiye işçi sınıfı, ikinci ve üçüncü ölümlerini, 12 Mart 1965 tarihinde, Kozlu kömür ocaklarında verdi. Kömür işçilerinin greve gitmelerine yol açan neden, Ereğli Kömür İşletmeleri tarafından dağıtılacak likâyat zamlarında, mühendislere 12 lira, ustabaşlarına 5 lira ve işçilere de 50 kuruş pay biçilmesiydi. Beş bini aşkın işçinin ocaklardan çıkmasıyla başlayan ve dört gün süren grev sırasında, olaylar tam yatışmak üzereyken, güvenlik kuvvetlerinin açtığı yaygın ateşle, Sattılmış Tepe ve Mehmet Çavdar adlı işçiler öldüler.

29 Aralık 1969 tarihinde, işçi ve köylü hareketlerinin hızla geliştiği bir ortamda, Topkapı Gamak elektrik motorları fabrikasının işçileri, 124 kişinin keyfi bir şekilde işten çıkarılmasını ve 200 kadar kişiye de yevmiyelerinin ödenmemesini protesto etmek için bir gösteri düzenlediler. İşveren, daha önce, tedbirlerini almış ve fabrikayla işçilerin arasına güvenlik kuvvetlerinden oluşan bir duvar çekmişti. İşçiler tarafından yapılan gösterinin basit «protesto» sınırlarını bile aşmadığı bir sırada, güvenlik kuvvetleri, işçilere soğuru yaygın ateşi açtılar. Şerif Aygün adlı işçi ölü düşerken, iki işçi karnlarından, bir işçi de ensesinden yaralandı.

1969 yılı başlarından bu yana artan bir sıklıkla patlak veren işçi hareketlerinde güvenlik kuvvetlerinin, silahlı işçilere karşı, sık sık silah kullanmaları, yüz yıllık bir geçmişi olan işçi sınıfı hareketinin burjuvaziye artık iyiden iyiye tedirgin etmeye başladığının en canlı delilidir. Alınan yaralar, korkutmak ya da dağıtmak için değil, öldürmek için ateş açıldığı intibasını güçlendirmektedir. Maskeler artık düşmüş, kokuşmuş yapıdaki çatırdılar en duymaz kulaklara bile ulaşmıştır. Bundan sonra ne yapılırsa, devrimci mücadelenin önü alınamayacaktır. Düşen her devrimcinin yerine, on yeni devrimci alacaktır. Tarih çarkları artık dönmeye başlamıştır.

YILDIZ'IN MESAJI

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Şaban Yıldız, yeni yıl dolayısıyla basına aşağıdaki mesajı vermiştir :

«Yeni yıla kalblerimiz yaşlı, gözlerimiz yaşlı olarak giriyoruz. Amerikan emperyalizmine karşı mertçe direnen devrimci gençlerimiz, diğer yanda demokratik haklar mücadelesiyle ekme kavgası veren, sınıfının yiğit insanları işçilerimiz kurşunlanmakta, öldürülmektedir. Öldürenler, her geçen gün biraz daha azgınlaşan geri ve tutucu güçler ile iktidarın polisidir.

AP iktidarını böylesine çalın hareketlere iten sebepler, hiç şüphesiz, Amerikan emperyalizmine ve onun yerli komprador-bürokrat ortaklarına karşı devrimci direnişin, işçi hareketlerinin hızla gelişmesidir.

Geride bıraktığımız yılda, yurdumuzda ardarda işgallı grevler olmuş, işçi sendikalarımızın uygulama kararı aldığı büyük grevler hükümetçe ertelenmiş, böylece AP iktidarı, şteden beri olduğu gibi egemen çevreler adına grev kırıncılığı görevini yerine getirmiştir.

Köylü emekçiler, yer yer giriştikleri toprağa sahip olma eylemleriyle, toprak ağalığına keskinlikle son verilmesi zamanının gelip geçtiğinin somut örneğini vermişlerdir.

Yurdumuzda hericel aydın kesimin bilinçli öğelerinden biri olan öğretmenler, iktidarın insafsız kıyım ve ekonomik baskıları karşısında Anayasal haklarını kullanarak bütün yurtta, büyük çapta etkili ve başarılı bir boykot ve direniş hareketine girişmişlerdir.

Kamu personeli sendikaları da, yılın son günlerinde tertip ettikleri yürüyüş ve mitingle, hükümetin dikkatini çekmişlerdir.

Hükümetin, bu hakk direnişlere karşılığı ise, ileri sürülen istekler üzerine eğilmek yerine, yüzlerce öğretmeni açığa ala-

rak, elleriyle birlikte açığa mahkûm ve memurlara gözdağı vermek olmuştur.

Diğer taraftan hayat pahalılaşmakta, işçimizi ve bütün dar gelirli vatandaşlarımızı ezmektedir. Bu yetmiyormuş gibi, AP iktidarı, büyük ağırlığı gene emekçi ve dargelirli sınıflara yüklenen yeni vergiler getirme hazırlığı içindedir. Her geçen gün biraz daha artan işsizlik, emekçi halkımızı kurup geçirmektedir.

İktidarın aksi yöndeki iddialarına rağmen, Amerikan emperyalizmi; ikil anlaşmaları, üsleri ve milli kaynaklarımıza elatan sermayesiyle yurdumuzu pençesi altında tutmaya devam etmektedir.

Yeni yılın başında-yurdumuzun genel manzarası budur.

AP iktidarı, bu pek çeşitli, acil ve hepisi de birbirine bağlı yurt sorunlarına, yapıştı ilbarıyla cevap veremediği, veremeyeceği için hırçınlaşmaktadır. Bu yüzden klasik demokratik özgürlükleri dahi son haddine kadar sınırlamak, baskı ve şiddet yönetimini daha da geliştirmek hevesi ve çabasıdır.

Ana muhalefet partisi CHP ise, «kuyudan adam çıkarma» manevrasında olduğu gibi, devrimci hareketleri sindirmede de iktidarla mutabakat halinde görünmektedir.

Egemen sınıfların partilerinin emekçi halkımıza ters düşen bu olumsuz tutum ve davranışları karşısında karamsarlığa düşmeye mahal yoktur. Çünkü emekçi halkımız, gençliğimiz gün geçtikçe bilinçlenip haklarına sahip çıkmaya, daha da önemlisi, işçi sınıfımız Türkiye'nin politik hayatında etkin ve bilinçli bir güç olarak anti-emperyalist, demokratik ve sosyalist mücadeleyi bir bütünlük içinde yürütmeye başlamıştır.

1970 yılı Türkiye'de sosyalist hareketin birleşme ve gelişme yılı olacaktır.

Mutlu yarınlar emekçi halkımızın, zafer sosyalizmidir.»

ÖĞRETMEN BOYKOTU

F. ERTUĞRUL

Türkiye'de gelir dağılımındaki eşitsizlikler, 1965 ten bu yana daha büyük bir hızla artmakta, emekçiler arasında oran bakımından en çok memurlar gitgide yoksullaşmaktadır. (X). Gerçekten, yalnız Anayasa elverdiği için değil, geçim şartlarının doğal bir gereği olarak ta memur sendikaları, boykot ve grev hareketlerine çoktan girişmiş olmalıydılar. Ancak, toplumsal olayların patlamasında, temel olan ekonomik hayat şartlarının bir başına rol oynamasına da imkân yoktur. Bu açıdan bakıldığında zaman, öğretmenler dışındaki devlet personelinin boykot ya da grev hareketlerinde geçtikmiş olmalarına pek bir şey denilemez. Ama öğretmenler, ağır geçim şartlarını tamamıyla öznel durumları nedeniyle son yıllarda bir çok defa patlama noktasına ittikleri ve halkoyunun desteğini sağlayacak imkânlarla da fazlasıyla sahip oldukları halde, kendilerini tutmuşlardır. «Öğretmen kıymı» diye bilinen ve ardı arkası kesilmeyen, boykot'la birlikte daha da alevlenen olayların öyküsünü uzun uzadıya anlatmaya gerek yok. Şu kadarını belirtelim ki, özellikle TÖS içinde TÖS eliyle yürütülen devrimci savaşta; devrimci Türkiye öğretmenlerinin en militan elemanları yıllardan beri oradan oraya savrulmuşlar; durmak tükenmek bilmeyen öğretmen kıymı, öğretmen örgütlerinin tutumu nedeniyle de, gide gide olağan işlerden sayılmaya, ilgi çekmemeye yüz tutmuştur. Bu eşitsizlik ortamında, Anadolu'nun dört bir yanında her gün kimbilir kaç devrimci öğretmen kimvurduya gitmiştir. Hasan Pulur

yazmasaydı belki kimsenin ruhu duymayacaktı; Boykotun başlayacağı günlerde TÖS'ün ilk Yönetim Kurulu üyelerinden Ahmet Kaya Turan, dahından koparılan bir çiçek gibi meslekten ayrılmak zorunda bırakılmış, 6 nüfuslu ailesiyle, arkasız, dayanaksız, ortada kalakalmıştır. Gene sömürü düzeninin hüsnuna uğrayanlardan TÖS'ün eski Genel Yönetim Kurulu üyesi Veli Caner ve daha başkaları, iş peşinde, sessiz sedasız kapitalist-emperyalist Avrupanın yolarına düşmüşlerdir. Devrimci eylemlerinden ötürü «Bakanlık emri» nede bekleyen Hasan Basri Aydın'ın ve daha başkalarının çocuk çocuğu yıllardan beri ne yer ne içer, soran, izleyen olmamıştır. Daha nice öğretmen, devrimci eylemlerinden ötürü oradan oraya savrulur, çileli bir yaşantıya sürüklenirken, gitgide hiç kimsenin kılı kıpırdamaz olmuştur.

Öğretmen boykotunun, Düzce, Konya, Kayseri olaylarıyla nirengi noktalarına ulaşan öğretmen kıymına halkoyunun kulak kesildiği bir dönemde değil de, böyle bir duyarsızlık ortamında patlak vermesi, dikkate değer bir noktadır. O dönemde maddi hayat şartları öğretmeni belki bu derece bunalmalara itmiş de yıldı ama, gerek halkoyunun ilgisiz, gerekse TÖS'teki devrimci heyecan, boykot gibi eylemleri başarmaya daha da elverişliydi. Bu kez buna karşılık, sosyal olayların yaratılıp yürütülmesinde gerekli olan ekonomik temel, boykotu başarıyla başlatıp bitirmeye yetecek olgunluğa erişmiş. Sendika yöneticileri doğru bir değerlendirme ile «BOYKOT!» işaretini vermişlerdir.

«Öğretmen Boykotu» üzerinde çok söz söylendi. Devrimci Türkiye öğretmenlerinin bu birleşik eylemi, duygusal öğelerden arındıkça ve gelişmelerin sonu alındıkça, şüphesiz daha sağlam değerlendirmelerden geçecek. Ancak, o vakte kadar eldeki sonuçlarla da olaya çeşitli yönlerden yaklaşmak mümkün ve gereklidir.

Öğretmen Boykotunun amaçları nedir? Boykot hedefine var-

mış mıdır? Özellikle devrimci Türkiye öğretmenlerinin bu devrimci pratikten alacakları dersler nelerdir?...

AMAÇ NE?

Sendika yöneticileri, boykotun amaçlarını ayrıntılarıyla açıklamışlardır. Boykotun bunları da içeren amaçlarının bir özeti olarak şunlar düşünülebilir :

1 — Öğretmenlerin mesleki ve özlük haklarıyla ilgili aktüel çıkarılmaları kurtarmak. Bu konuda öncelikle, yapılan haksız ve kanunsuz işlemleri ele almak; kıyılan öğretmenleri «affettirmek» değil, kıym işlemlerinin faillerini «mahkûm» ettirmek. Giderek, haksızlıklara ve yasa dışı işlemlere bir daha cür'et olanağı bırakmamak. Aynı zamanda (gene öncelikle) ilgilileri, öğretmenlerin maaş ve ücretleri ile geçim şartları arasındaki uyumsuzlukları gidermek zorunluğunda bırakmak.

2 — İlgilileri, başta grev hakkı olmak üzere, Anayasadaki tüm sendikacı hakları tanımak zorunluğunda bırakmak.

3 — Her zamanki gibi bu amaçlar için yapılacak mücadele boyunca, da, Türkiyede verilmekte olan genel devrimci savaşın doğru çerçevesi dışına asla düşmemek. Ondand da öteye, genel devrimci savaşın doğru çizgide olmasına, gelişip güçlenmesine katkılarda bulunmak.

Boykotun, bu amaçlarına yüzdeyüz ulaştığı ya da ulaşacağı söylenemez. Ancak, Türkiye öğretmenlerinin teorik hazırlıklarının yetersizliği, bugüne kadar böyle bir eylem deneyinden geçmemiş olmaları göz önünde bulundurulursa ve boykotun Türkiye'deki devrimci mücadelenin nirengi noktalarından biri sayılacak ölçüde halkoyunu etkilediği düşünülürse, kazanılan mesafenin önemi bir kat daha ortaya çıkacaktır. Bununla birlikte kusursuz eylem olamayacağı da düşünmek ve önemli bir noktaya değinmek gereği de vardır :

Başta maddi çıkar istekleriyle ortaya çıktığından, TÖS'ün

bugüne kadar halkoyunda bıraktığı izlenime biraz ters düşen bir durum ortaya çıkmıştır. Bilindiği gibi bugüne kadar TÖS, «fukara halkın küçüklük lokmasından koparılacağı için maaş zammı gibi isteklerde bulunmak niyetinde olmadığını» her fırsatta belirtmişti. Buna rağmen boykotta hayat pahalılığından yakınılması ve bütün eğitim görevlilerinin maaşlarının arttırılmasının istenmiş olması, elbette ki yerinde bir davranıştır. Ancak, halkoyunun bilinçli desteğini sağlayabilmek için, bunun nedenleri üzerinde daha yeterli biçimde durulması gerekiyordu.

NEDEN ÜCRET ARTIŞI?..

Şimdiye dek öğretmenlere maaş zammı istemeyen TÖS, şimdi neden maaşların arttırılmasını istemiştir?... Bunun cevabı açıktır :

TÖS, yoksul halkımızın lokması daha da ufalmasını istemişti. Ama öğretmen maaşları ve hattâ bütün devlet personelinin ücretleri yerinde saydığı halde, işçilerin, köylülerin ve bütün Türkiye emekçilerinin kuru lokmaları günden güne daha da ufalmıştır. Yani TÖS'ün gösterdiği feragat, yoksul halkın lokmasının (büyümesine yaraması göyle dursun) aynen kalmasına bile yaramamıştır. Deneyler de göstermiştir ki, bunun nedeni, adına «özel sektöre» denilen sömürücü azınlığın, siyasal temsilcileri eliyle millî geliri ipotek altında bulundurmuş olmasıdır. Bu sınıfa sadece devlet bütçesinden ayrılan paraları hatırlamak bile, bunun ispatına yetecektir. Özel sektöre devlet bütçesinden 1969 yılında ödenen para bir milyar liraya yakındır. Bu yıl ise, vergi tadeleri ve indirimleri ile birlikte koparacağı para iki milyar lirayı aşacaktır. Sonra da bu yılın bütçesinde iki milyar lira açık ve gelsin yeni zamlar... Yani ezilenlerin sırtından çıkacak yeni yeni vergiler...

Öğretmenlerle birlikte bütün küçük memurlar, çelimsiz omuzlarına bindirilen zamların bardağı taşırarak etkisiyle maaş artışı istemekte haklıdır. Ayrıca TÖS için de, eski feragat duygu-

KOTU VE ÖTESİ

larıyla maaşlarda artış istememek, «tecrübeyle sabittir ki» emekçi Türkiye halkının deyil, özel sektörün ekmeğine yağ sürecektir. Öğretmenlerle birlikte bütün küçük memurlar, bunun için de maaşlarının artırılmasını istemekte haklıdır ve bu isteği de içeren nedenlerle, boykot gibi eylemlere girişmeye objektif olarak mecburdurlar.

Bu durum TÖS tarafından daha yeterli biçimde anlatılabilir. TÖS'li öğretmenlerin, boykotlarla halkın çocuklarını öğrenimden yoksun bıraktıkları yolundaki maksatlı suçlamalar da cevaplandırılarak, halkoyunun bilinçli desteği daha fazlasıyla sağlanabirdi. Bu konu oldukça önemlidir ve düşünülün ki, TÖS gibi devrimci bir kuruluş için, halkoyunun güven ve sempatisini yitirmek demek, devrimci savaşa zaferine doğru artık bir adım daha atamaz duruma düşmek demektir.

DOĞRULANAN GERÇEKLER.

Öğretmen boykotunun doğruladığı gerçeklere de değinmek gerekiyor :

1 — Yukarıda da belirtildiği gibi, Türkiye'de öğretmenlerle birlikte bütün öteki küçük memurların maddi hayat şartlarının patlama noktasına iyice yaklaştığı biliniyordu. Öğretmen boykotu ve öteki devlet personeli örgütlerinin onu izleyen girişimleri, bu gerçeği doğrulamıştır. Bu durum, Türkiye'de küçük devlet memurlarının; işçi sınıfıyla ve onun ideolojisini sempatiyle karşılamaya, kulavuz olarak benimsemeye hazar küçük burjuvazinin öteki kesimleriyle bütünleşmek zorunluğunda bulunduğunu açıkça ortaya koymuştur. Devlet personeli örgütlerinin yetkili kurul ve kişileri; temsil ettikleri memur topluluklarını, emperyalizm-işbirlikçi kapitalizm-feodal kalıntıları ve onlarla bütünleşen büyük bürokratlara karşı mücadeleye hazırlamak ve sokmak yükümlüdedir. Bu mücadelenin, işçiler, az topraklı, ortaballı köylüler, küçük esnaf ve zanaatkarlarla ortak bir cephe kurmadan, işçi sınıfı ideolojisinin rehberliği olma-

dan tastamam başarılamıyacağı, öğretmen boykotuyla biz kez daha doğrulanmıştır. Özetlersek, Öğretmenlerin toplumu için de bir kompartimana hapsedilmiş olmadıkları, devrimci meslek savaşlarını genel devrimci savaşın öteki ögeleriyle dayanışmadan başarmalarına imkân olmadıkları görülmüştür. Giderik, devrimci meslek örgütlerinin genel devrimci savaşa imkânlar ölçüsünde katkılarda bulunmak yükümlünde oldukları gerçeği de açıklık kazanmıştır.

2 — Eylemin toplayıcı ve eğitici gücü herkesin görebileceği biçimde ortaya çıkmıştır. Ayrıca geleneksel mücadele yöntemlerinden kurtulmanın gereği ve önemi de açığa çıkmıştır. Nitekim öğretmen boykotuyla tek tek öğretmenler arasında, TÖS içinde, öteki öğretmen örgütleri ve bütün devlet personeli örgütleri içinde ve bütün devlet personeli örgütlerinin kendi aralarında, onlarla işçi - köylü örgütleri arasında bir yakınlaşma olmuştur. Özellikle TÖS'le İLK-SEN'in boykotta «tekyüce» halinde olmaları, öğretmen örgütçülüğünde TÖS'ün temsil ettiği «TEK SENDİKA» tezinin geçerliğini doğrulamıştır.

3 — Bildiri, makale, söylev, salon ve meydan toplantıları gibi soyut ve geleneksel mücadele yöntemleri yanında demokratik baskı niteliği olan somut girişimlerin değeri su yüzüne çıkmıştır. Hükümet temsilcileriyle eşit şartlarda ve pazarlık niteliğinde olmayan görüşmeler yapmanın, kıyılan devrimci öğretmenler için «af» niteliğinde isteklerde bulunmanın, işverence hazırlanmış kanun ve yönetmelik tasarılarının aynen kabulünü istemenin, bu sömürü düzeninde yönetime aynen katılmayı istemenin devrimci ilkelerle bağlaşılmıyacağı, istelik bir sonuç ta vermiyeceği anlaşılmıştır. Kısaca, öğretmenlerin ve öğretmenlik mesleğinin öneminin halkoyunda farkedilebilmesi için, alışılmış savaş yöntemlerini terketmek gerektiği, herkes tarafından kabul edilebilir hale gelmiştir.

4 — Devlet memurlarına grev

hakkı tammalarına imkân olmadığı, «grev hakkını almanın yöntemi grev yapmaktır» sözünün geçerliliği, memur sendikalarına toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkını sağlayan Bahkesir olayından sonra bir kez daha anlaşılmıştır. (Bütün devlet personeli sendikaları, kısa bir süre önce toplantı ve gösteri yürüyüşleri hakkına kavuşmalarını, Bahkesirli TÖS'lilere borçludurlar. Çünkü Bahkesir TÖS şubesi Anayasadaki haklarına sahip çıkarak geçen yıl toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenlemiş, Anayasa Mahkemesi onların bu yürüyüşünü Anayasaya uygun gördüğünden, toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkı bütün devlet personeli sendikalarına kendiliğinden tammıştır. Bahkesirli TÖS'liler, şüphesiz ki bu devrimci cesaretlerinden ötürü Türkiye'nin sendikal mücadele tarihinde şerefli bir yer alacaklardır.)

5 — Boykotun, amaçlarına tastamam ulaşabilmesini engelleyen etmenler arasında teorik eğitim yetersizliği göze çarpmıştır. Halâ bu nedenle, TÖS ve İLK-SEN yöneticilerinin, tam özledikleri biçimde davranamamış olmaları üzüntü duydukları tabii edilebilir. Ama boykot, öğretmen örgütlerinin; devrimci Türkiye öğretmenlerinin teorik hazırlığını, üretim ilişkilerinin, gittikçe ağırlaşan maddi hayat şartlarının gerektirdiği ölçüde tamamlamak yükümlünde oldukları gerçeğini su yüzüne çıkarmış olmak la da yararlı olmuştur.

6 — Örgütçülükte militan üyelerin üstün değeri bir kez daha ortaya çıkmıştır. Özellikle devrimci örgütlerde yöneticilerin, militan üyelerle militan ya da devrimci olmayan üyeler arasında denge sağlama durumunda olmayacakları, esasen militan üyelerin, militan ya da devrimci olmayan üyelere düşmanlık beslemedikleri, tersine onları devrimci eyleme kazanma gereğine inandıkları görülmüştür. Öte yandan, örgütlerin tüm kilit noktalarının tamamen devrimci ve militan elemanlarla doldurulması gerektiği açığa çıkmıştır.

7 — Örgüt yöneticilerinin, örgüt içinde ve mümkünse yurt çapında sosyal yapı araştırmala-

rı yaptırılmaları gerektiği, örgüte giren topluluğun ve bütünüyle Türkiye toplumunun yapısı bilinmeden, devrimci yöntemlerin her zaman doğru olarak belirlenmeyeceği de doğrulanan gerçekler arasındadır.

8 — Sendikal mücadelede ekonomik yönden, her zaman tam hazırlıklı bulunmanın şart olduğu gerçeği doğrulanmıştır.

Olaydan bu yana bir aylık bir süre geçmiş olsa bile, öğretmen boykotunun getirdiği sorunlar daha devam edecektir. Gerek bunların ve gerekse devrimci öğretmen sendikacılığında öteki sorunların çözümlenebilmesi için yapılacak işleri, aktüel ve uzun süreli işler olmak üzere iki bölümde incelemek yerinde olacaktır :

AKTÜEL İŞLER

1 — Açığa alınan öğretmenlerin sorunları dört noktada toplanabilir :

a) Açıktaki öğretmenlerin, bundan ileri gelen ekonomik kayıpları hiç bir aksaklığa meydan verilmenden tam olarak karşılanacaktır. Bilmediğimiz kadarıyla TÖS bu konuda gerekli tedbirleri almış, gecikmeksizin harekete geçmiştir. Her halde İLK-SEN de TÖS'le dayanışarak gereken çalışmalara girmişdir. Ancak, destekleme işi, da ha baştan en kötü ihtimallere göre hesaplanmış olmak, her öğretmen açıkta kaldığı, öğretmenlikteki statüsüne denk iş bulamadığı sürece yeterli destek görmelidir. Ayrıca açıktaki öğretmenlere sendikadan gönderilen paraların hiç bir gecikmeye meydan verilmenden ulaştırılması mut laka sağlanmalıdır.

Kaynak olarak dayanışma kampanyası ile yetinilmemeli, bu tür kampanyalara bir kez daha başvurmak gereği de kalkmamak üzere, ekonomik sorunların temelden çözümü için çareler araştırılmalıdır. Tabii bu yolda yapılacak ilk iş, üyelik ödentilerini artırmaktır.

b) Boykot eyleminden dolayı cezaya çarptırılan her öğretmene, cezasının ağır ya da hafif ol-

Sayfa çeviriniz

duğuna bakılmaksızın hukuk yardımını yapılmamıştır. Hukuk yardımlarının da şimdi olduğu gibi ileride de hiç bir gecikmeye ve aksaklığa meydan verilmenden yürütülmesi için gerekli tedbirler alınmış olmalıdır.

c) Açıktaki öğretmenlerden geri kalanların göreve döndürülmesi konusunda, sendikal baskı yöntemleri araştırılmamıştır. TÖS Aydın şubesi, açığa alınan öğretmenler için, hukuki durumu hatırlatarak Aydın Valisine sendikal baskıda bulunmakla, bunun bir örneğini vermiş ve 160 öğretmenin göreve dönmelerini sağlamıştır.

d) Açıkta duran öğretmenleri işsizlikten ve işsizliğin doğurabileceği bunalımlardan kurtarmayı yolları aranmalıdır. Eğitim çalışanları buna bir haf çaresi sayılabilir.

2 — Boykottan önceki dönemde kıyından geçen ve halen açıkta, sürgünde, meslek dışında bekleyen öğretmenlerin durumu da hiç bir ayırma yer vermeksizin kovuşturulmalıdır.

3 — Boykota katılmayan öğretmenlere karşı güdülecek örgüt politikası tez elden saptanmalı, açıklanmalıdır. Çünkü, yer sız suçlama ve sürüşmeler de olabilir ve bu durum, hiç te gereği olmayan bölümlere yol açabilir.

Bunun için, boykota katılmayan öğretmenler önce şöyle gruplandırılabilir :

- TÖS ve İLK - SEN üyeleri.
- Bu sendikaların üyesi olmayanlar.

TÖS ve İLK - SEN üyesi oldukları halde boykota katılmayan öğretmenler, şüphesiz ki bu tutumlarından sorumlu tutulabilirler. Ancak bunlar arasında ciddi üzürleri olanlar da bulunabilir. Onun için ilgili sendikalar, boykot emrine uymayan üyeler hakkında önceden saptanacak hükümlere göre, şubeler eliyle soruşturma açmalı ve zorunlu nedenler olmadıkça boykota girmeyen üyeleri, disiplinsizlik derecesine göre, ya temelli ya da geçici olarak sendikadan çıkarılmalıdır. Örneğin maksatlılar, karşı eylemlerde bulunanlar, boykota hiç katılmayanlarla kasımla katılanlar ayrı ayrı düşünüldükçe değerlendirilmelidir.

TÖS ve İLK - SEN'e üye olmayıp ta boykot dışında kalanlar içinse, sendikamız ve sendikal eylemin değerini sonradan fark ettikleri kanaatini uyandıran pınganlık duygusu içindeki öğretmenlere anlayış gösterileceği

ve bunların sendikaya kabul edilecekleri açıklanmalıdır.

4 — Boykotla ilgili bilimsel bir değerlendirmeye hemen girişilmelidir. Bu değerlendirmenin amacı, boykotun başarısını, kullanılan yöntemleri geçerlik derecesini, öğretmenlerin, halkın ve resmi çevrelerin boykotla ilgili tepki ve eğitimlerini ölçmek, gelecekteki bu tür eylemler için ipuçları çıkarmak olabilir.

5 — Öğretmen örgütlerinin sorumlu kurul ve kişileri, TÖS ve İLK-SEN'i «tek örgüt» gibi davranmaya götüren boykotun ışığında, temsil ettikleri öğretmenleri «TEK SENDİKA» da toplamaya yönelmelidirler. Aynı ca öteki memur sendikalarıyla, işçi ve köylü örgütleriyle de bütünleşmenin imkânlarını aramalıdır.

6 — Boykotun yarattığı ilgi ve heyecan sönmeden eğitim çalışmalarına girişilmelidir. Bunun amacı :

a) Öğretmenleri boykot ve grevin bilimsel anlamı üzerinde aydınlatmak. Anayasa Mahkemesi'nin kararından sonra ilk fırsatta grev yapmaya hazır duruma getirmek.

b) Halkoyunun desteğini geliştirmek ve niteliğinin devrimci yönde değişmesini sağlamak olabilir.

7 — Öğretmenlerin mesleki ve özlük haklarını ilgilendiren kanun tasarıları hazırlanıp Meclise ulaştırılmalı ya da mevcut tasarılar görüşülürken önerilmek üzere, öğretmen çıkarlarına en uygun çözümler şimdiden hazırlanmış olmalıdır.

8 — Boykotun doğurduğu sorunlarla uğraşırken, şube ve üyelerin öteki aktif sorunlarının kovuşturulması aksatılmamalıdır.

UZUN SÜRELİ İŞLER

Aktif işler yanında, aktif olmayan işlere de hemen girişilmelidir. Bu işler kısaca şunlar olabilir :

1. Öğretmenlerin mesleki, sosyal ve ekonomik çıkarlarıyla ilgili ciddi hazırlıklar ve girişimler yapılmalıdır.

2 — Araştırma : Devrimci örgütler, devrimci mücadeleyi sağlam temellere dayandırmak için, mesleki ve sosyal yapıyı iyi bilmek zorundadır. Bugün elimizde Türkiye'nin sosyal yapısını ortaya koyan bir araştırma yoktur. Özellikle TÖS, böyle bir çalışmayı Türkiye'deki ilgili çevrelerin de yararına sunabilir. Meslek

topluğuna ait sosyal yapı araştırmalarına yönelmek, örgütlerin tabii ki asli görevlerindedir.

3 — Eğitim : Söylevelliğe esasa dayanan kalabalık toplantılar gene de yararlı olmakla birlikte, «devrim için eğitim» amaçlarına göre asla yeterli olamaz. Öğretmenlerin, devrim için, teorik yönden genellikle tam yeterli olabilmeleri amacıyla, örneğin TÖS şubelerini birer okul durumuna getirmek zorunludur. Bunun için; bir çerçeve program yapılmalı, bütün şubeler bu çerçevede kalmak şartıyla, mahalli özelliklere uydurmuş programlarla, «devrim için eğitim» çabalarına yöneltilmelidirler. Hele boykot deneyinden sonra Genel Merkez yöneticilerinin halâ bölge seminerleri ve benzeri çalışmalarla yetinmeleri düşünülemez.

Eğitim çalışmalarında «eğitmen» sorunu da son derece önemlidir. Bugün TÖS içinde devrim için teorik eğitim yapabilecek yetenekte öğretmenler vardır. Bunlardan, özellikle boykottan önce ve sonra açığa alınmış olanlarla hemen işe girişilebilir. İstifa zorunda kalıp ta iş bulamayanları da içermesi gereken bu öğretmenler, yukarıda belirtilen çerçeve programla birlikte, gene Genel Merkez hazırlayacağı eğitim için eğitim ilkelerine göre çalışmalıdırlar. Ayrıca, «eğitim için eğitim programı» diyebileceğimiz bir program da yapılmalı ve sürekli olarak sendika eğitimci yapacaklar bu programa göre bir kurs görmelidirler. Teorik eğitim çalışmalarında dikkat edilmesi gereken başka bir nokta da, sendika eğitimcilerinin olabildiği kadar kendi bölgelerinde çalışmalarınıdır. Zaten işin başında Türkiye eğitim bölgelerine ayrılmış olmalı, eğitimci adayları bölgelere göre seçilmelidirler.

4 — Devrimci eylem : Devrimci örgütlere düşen görev, Türkiye'de verilmekte ve verilecek olan genel devrimci savaşın doğru çerçevesi üzerine asla düşünmek, ayrıca bu savaşa katkıları da bulunmaktır. Öğretmen sorunlarının da kökten çözümünün bu savaşın başarısına bağlı olduğu düşünülürse, devrimci öğretmen sendikaları için bu görevin üstün değeri ortaya çıkar.

DEVRİMCİ EYLEMİN GEREKLERİ...

Devrimci Türkiye öğretmenleri ve onların örgütleri bu konuda ne yapmalı, nasıl davranmalıdırlar?

1 — Bugünkü tarihi durumda öğretmenler, emperyalizme karşı hem kendileri savaşıacaklar ve hem de bilimsel olarak antiemperyalist olmaları gereken bütün sosyal güçlerin bu savaşa katılmalarında rol oynayacaklardır. Devrimci öğretmen örgütleri öğretmenleri bu eyleme sokmak yükümlüdürler.

2 — Derebeylik kalıntılarına karşı bağıştıran köylü hareketlerini yalnız desteklemekle kalmayacaklar, bu hareketlerin yaratılmasında, yani köylülerin Anayasadaki haklarını elde etmeye yütutmalarında kılavuzluk yapacaklardır.

3 — Tarihi bir zorunluk olarak, çağımızın en devrimci sınıfı işçi sınıfıdır. Ve ortada işçi sınıfının başı çeken ideolojik ve fiili hareketi olmadan, antiemperyalist - anti-feodal mücadeleden de başarılmaya asla imkân yoktur. Öğretmenler, işçi sınıfı (şehir ve köy proletaryası) içinde düşünülmezler ama, işçi sınıfının iktidarını kolaylaştıran ekonomik bunalım dönemlerinde onun ideolojisini benlemeye, öncülüğü çevresinde toplamaya isteklidirler. Bugünkü tarihi durumda da öğretmenler genellikle, işçi sınıfının müttefiki olabilirler.

Bu ittifakın subjektif şartlarını hazırlayacaklar, yani öğretmenleri, yasaların bütün imkânlarını kullanarak, işçi sınıfının maddi ve ideolojik müttefiki olmaya hazır duruma getirecek, eyleme geçireceklerdir. Öte yandan, küçük burjuvazinin öteki kesimlerindeki küçük tarım üreticilerinin, öteki devlet memurlarının, küçük esnaf ve zanaatkarların da bu duruma yükselme lerinde aynı şekilde kılavuzluk yapacaklardır.

4 — Devrimci öğretmen örgütleri, ittifak çizgisini aşabilmiş ve işçi sınıfının ideolojik düzeyine yükseltilmiş olan militan öğretmenlere, kişisel tutkuların araya girmesine fırsat vermeden, doğru yolda etkinlik olanakları sağlayacaklar ve örgütün bütün yönetim niteliklerinde onların baskıyatif sahibi olmalarına yol açacaklardır. Eğer Türkiye sosyalist olacaksa, eğer yalnız Türkiye değil bütün dünya sosyalist olacaksa ve eğer tarihin dediği olacaksa bu konuda herhangi bir aksaklığa meydan verilmeyecektir.

(x) Prof. Dr. Cahit Talas : MEMURLAR, Cumhuriyet Gazetesi, 9 Aralık 1969

RESMİ İSTATİSTİKLERE GÖRE İMALAT SANAYİNDE ARTI-DEĞER ORANI

— Türkiye'de Sömürü Derecesinin Hesaplanması Üzerine Bir
İlk Yaklaşım Denemesi — (*)

KENAN SOMER

1.

Emeğin sermaye tarafından sömürülme derecesi, ifadesini artı - değer oranında bulur. Artı - değer oranı, bir üretim döneminde yaratılan artı - değer kitlesinin, bu dönem içinde kullanılan değişen sermayeye oranıdır. Artı - değer, maddi üretimde çalışan işçi tarafından yaratılan değer, işçinin çalışma gücü değerinden fazla olan kısımdır. İşçinin kendi çalışma gücü değerine eş bir değeri yaratmak için çalışması gerekli olan süreye, zorunlu çalışma süresi denir. Çalışma süresinin, zorunlu çalışma süresinden fazla olan kısmına ek, ya da artık çalışma süresi adı verilir. Artı - değer, artık çalışma süresi içinde yaratılan değerdir. Buna göre, artı - değer oranı, artık çalışma süreleri toplamı, zorunlu çalışma süreleri toplamına oranlanarak da hesaplanabilir.

Artı - değer kitlesini hesaplamak için, bir üretim döneminde elde edilen toplam sosyal hâsıladan, bu hâsıla içine aktarılmış değişmez sermaye hissesiyle, bu hâsılayı elde etmek için işçilere ücret olarak ödenmiş değişen sermaye tutarlarını düşmek gerekir. Sermaye, sömürü süreci içindeki rolüne göre, değişmez sermaye (C) ve değişen sermaye (V) olarak, ikiye ay-

rılır. Değişmez sermaye, üretim süreci içinde büyüklüğü değişmeden kalan sermaye kısmıdır : bina, fabrika, alet ve makine, hammadde ve yakıt gibi. Üretim araçları şeklinde varolan sermayenin bu kısmı, kullanıldığı, ya da tüketildiği ölçüde, üretilen ürün değeri içine katılır. Değişen sermaye, üretim süreci içinde büyüklüğü değişen, artan sermaye kısmıdır. İşçilerin çalıştırılması için harcamır ve onlara ücret olarak ödenir. Sermayenin artı - değer yaratan kısmı işte bu kısımdır. Bu nedenle, artı - değer oranı hesaplanırken, sermayenin sadece bu kısmı dikkate alınır. Sermayeyi bir de, sermaye rotasyonunun karakterine göre, sabit sermaye ve döner sermaye olarak ikiye ayırmak mümkündür. Sabit sermaye, değişmez sermayenin bir kısmı olup, değeri bir üretim döneminde ve tamamen değil, birçok üretim dönemi boyunca ve parça parça ürün değeri içine katılır. Bina ve fabrika tesisleri, makine ve aletler gibi. Döner sermaye ise, değeri sadece bir üretim dönemi içinde tamamen ürün değeri içine katılan ve üretilen metallerin satılmasıyla tamamen (ve fazlasıyla) kapitaliste geri gelen sermaye kısmıdır. Ham ve yardımcı maddeler, yakıt ve saire gibi değişmez sermaye unsurlarıyla, ücretleri, yani değişen sermayenin tamamını kapsar. Anlaşılabileceği gibi, sabit sermayenin bir kere devretmesi, yani değerini tamamen üretilen ürünler değeri içine aktarması için geçecek süre içinde, döner sermaye birçok kere devreder. Döner sermayenin, üretilen metallerin satışından sonra, tamamen ve fazlasıyla kapitaliste geri geldiğini söyledim. Bunun aynen geri gelen kısmı, kolayca anlaşılabilir gibi, ham ve yardımcı maddeler, yakıt ve saire gibi değişmez sermaye unsurlarına harcanan döner sermaye kısmıdır. Fazlasıyla geriye gelen kısmı ise, çalışma gücünü kullanmak için yapılan harcamalardır. Döner sermayenin bu kısmı, kapitaliste bir artı - değer ilavesiyle geriye gelir. Çünkü, işçinin çalışmasında ikili bir karakter vardır. İşçi, çalışarak, aynı zamanda hem üretimde kullanılan üretim araçları değerini üretilen metaller katar, hem de, kendi çalışma

gücü değerini aşan yeni bir değer yaratır. İşçinin çalışması, somut ve belirli bir çalışma olarak, kullanılan üretim araçları değerini ürüne aktarır. Soyut bir çalışma, yani genel bir çalışma gücü sarfiyatı olarak da, yeni bir değer yaratır.

Kısaca, ürünün satışı, sermaye sahibine şu unsurları kapsayan bir para meblağı sağlar :

- 1) Sabit sermayenin, ürün değeri içine katılmış bulunan kısmının değeri (Cf) ;
- 2) Döner sermaye değeri (Ce ve V) ;
- 3) Artı - değer (P).

$C = Cf + Ce$ dersek, bir üretim dönemi içinde elde edilen toplam sosyal hâsılayı : $C + V + P$ şeklinde gösterebiliriz. Burada C, değişmez sermayeyi; V, değişen sermayeyi; P de, artı - değeri ifade eder. Bu ifadede P/V hesaplaması artı - değer oranı elde edilmiş olur. Görüldüğü gibi, sermayenin, sermaye rotasyonunun karakterine göre bölünüşü, artı - değer oranının hesaplanmasında ancak dolaylı bir biçimde işe yararmaktadır.

2.

Yukarıdaki özet açıklamada sözü geçen kavramlar, emek - değer teorisi çerçevesinde geliştirilmiş kavramlardır.

Burjuva istatistik kategorileri, objektif değer teorisi üzerinde geliştirilen kavramlara tam uymadığı için, mevcut istatistik verilere dayanarak artı - değer oranını hesaplamak bakımından yapılacak işlemlerde, zorunlu olarak (fiyatlarla değerler arasında bir özdeşlik kabul etmek gibi) bazı varsayımlara başvurmak gerekecektir. Bundan ötürü, elde edilecek sonuçlar, ister istemez tahmini bir değer taşıyacaktır. Türkiye'de artı - değer oranını tahmin için yaptığım hesaplarda, bir varsayımına dayanmak gerektiğini duyduğum zaman, bu varsayımın, sonuç üzerinde büyük ölçüde yönde bir etki yapmamasına özel bir dikkat gösterdim. Türkiye'de artı - değer oranını hesaplamak için yararlandığım kaynak, Devlet İstatistik Enstitüsü-

Sayfayı Çeviriniz

* Öner sermaye rakamını, artı-değer üzerinden ayar yönde etkide bulunur; yani sermaye payı artmış, artı-değer oranı da büyümüş. Ve imalat sanayisindeki öner sermayenin yüksek olması notasyonunun, aslında içinde ifade edildiği de mümkündür."

Forum, 1 Aralık 1968, nr 348'de, aşağıda (sükün 3, bölüm 2'nin son paragrafında) izahı yapılmış bir örnek de vardı. Hesabı hatırı değer tutarı üzerinden yapıldığı için, bu durumun ayrica belirtilmesi gereksizdir. Forum'da yer alan bu örneği, burada şimdiki.

Resmi İstatistiklere Göre İmalat

nün «Sanayi ve İşyerleri Sayımı» sonuçlarıdır (1). Yayınlanan sonuçlar imalat sanayine ilişkin olup, istihdam, ücretler, çevirici kuvvet, enerji, yatırımlar, stoklar, alış ve satışlar, sermaye mülkiyeti, hukuki durum konularında bilgi vermektedir.

Türkiye itibarıyla uygulanan bu sayımın kapsamına 160 bin 771 işyeri girmiş bulunuyor. Bu işyerlerinin 3012 tanesi "büyük", 157 bin 759 tanesi "küçük" işyeri niteliğindedir. "1 Kasım 1963 tarihinde 10 ve daha fazla çalışan kişiye sahip işyerleriyle çalışan kişi sayısına bakılmaksızın merkez durumunda olan şubeli teğbütler" büyük işyeri olarak kabul edilmiş ve tam sayıma tabi tutulmuşlardır. Bunların dışında kalan işyerleriyse küçük işyeri olarak kabul edilmiş ve örneklere tabi tutulmuşlardır.

Artı - değer oranını hesaplayabilmek için gerekli bilgiler, sadece büyük işyerleri için düzenlenen tablolarda mevcuttur. Bu nedenle, hesaplarda sadece tam sayıma tabi tutulan 3012 büyük işyeri için verilen bilgileri kullandım. Ama ücretle çalışanların yüzde 89.4'ünü; bir yılda ödenen maaş ve ücretlerin yüzde 85.9'unu; satın veya devralınan mal ve hizmetlerin yüzde 73.1'ini; satışlar veya ifa edilen hizmetlerin yüzde 75.3'ünü büyük işyerlerinin temsil ettiği (2) düşünlürse, sadece büyük işyerlerinden elde edilen bilgilerin artı - değer oranını yükseltici yönde bir etkide bulunması kuvvetle muhtemel olmasına rağmen, bu sorunu terehin tahminlenmiş gerçeklerden pek de fazla uzaklaş-tırmayacağı kabul edilebilir.

İmalat sanayinde artı - değer oranını hesaplamak için gerekli bilgiler bu yazıyla birlikte verilen tabloda derlenmiştir.

Bu tabloda, üretimde çalışanların yıllık ücret tutarları olarak, "ustabaşı ve kontrolör dahil, istihsal, montaj, kalite kontrolör, laboratuvar işleri, depolama, ambalaj, yükleme teslim hariç) ve benzeri işlerle, bakım, tamir, fabrika içi taşıma vesaire gibi istihsale yardımcı işlerde çalışan bütün işçiler"e yapılan ödemeler alınmış; bunlar dışında kalan bütün teknik ve idari personel ile büro işlerinde çalışan kimselere yapılan maaş ve ücret ödemeleri hesaba katılmamıştır. Ücretlerle ilgili bilgiler, adigeçen yayınının 53. sayfasındaki 4 numaralı tablodan alınmıştır.

Yıl içinde sabit sermayeye yapılmış gayrisafi ilâveler, "işyeri tarafından kullanılan ve kullanış süresi bir yılı aşan veya sermaye hesabına kaydedilen makine, teçhizat, motorlu taşı araçları, bina, arazi ve diğer inşaat için 1963 yılı içinde yapılan harcamalar toplamı ile işyeri tarafından kullanılmakta olan sabit tesislerden 1963 yılı içerisinde satılmış olanların satış kıymeti" arasındaki farktır.

Yıl içinde sabit sermayeye yapılmış gayrisafi ilâveleri, hesaplarda imalat sanayii toplam sosyal hâsılaya katılmış sabit sermaye payı, yani amortismanlar tutarı olarak kullandım. Aslında, ekonomi genişleyen -yeniden- üretim süreci içinde bulunduğu göre, sabit sermayeye yapılan gayrisafi ilâvelerin amortismanlar tutarından yüksek olması gerektiği açıktır. Nitekim milli gelir hesaplarında, 1963 yılı içinde Türkiye itibarıyla sabit sermayeye yapılan toplam gayrisafi ilâveler 9.576 milyon, toplam amortismanlar 3.212 milyon lira olarak tahmin edilmiştir (3). İki büyüklük arasındaki oran, yararlandığımız kaynakta yıl içinde sabit sermayeye yapılmış gayrisafi ilâveler tutarına uygulayarak, imalat sanayindeki amortismanları tahmin etmek yoluna gidilebilirdi. Ancak imalat sanayindeki amortisman / sabit sermayeye yapılan gayrisafi ilâve oranının, bütün ekonomi için geçerli amortisman / gayrisafi ilâve oranından yüksek olması kuvvetle muhtemeldir. Öteyandan, sabit sermayeye yapılmış gayrisafi ilâveler tutarı, adigeçen sayım kapsamına giren 3012 işyerinin hepsinden değil, sadece bu konuda cevap verebilen 1602 işyerinden elde edilen bilgilere göre hesaplanmıştır. Bu durum, adigeçen yayınının 132. sayfasında bulunan 9 numaralı tabloda açıkça görülmektedir. Gerek bu nedenlerle, gerekse yaptığım hesaplarda dayandığım varsayımların artı - değer oranını büyültücü yönde bir etki yapmasını önlemek için, aralarındaki farkı bile bile, yıl içinde sabit sermayeye yapılan gayrisafi ilâvelerle amortismanları eşdeğer varsaydım.

Girdi (input) rakamları, "satın veya devralınan mal ve hizmetler, yılbaşı stokları (hammadde, yakıtlar, yardımcı maddeler, ambalaj malzemesi) ile dışardan satın alınan elektrik kıymetlerinin toplama-

mundan; yıl sonu stoklarının (hammadde, yakıtlar, yardımcı maddeler, ambalaj malzemesi) çıkarılması ile elde edilmiştir." Adigeçen yayınının 217. sayfasındaki 14 numaralı tabloda bulunan girdi rakamlarını, hesaplarda, değişmez - döner sermaye olarak kullandım.

Çıktı (output) rakamları, "gahıslar ve ifa edilen hizmetler, yıl sonu yarı mamul ve mamul stokları, yıl içinde satılan elektrik ile, işyerinin kendi personeli tarafından ihtiyacı için imal edilen sabit kıymetler toplamından; yılbaşı yarı mamul ve mamul maddeler stoklarının çıkarılması ile elde edilmiştir." Adigeçen yayınının 231. sayfasındaki 15 numaralı tabloda bulunan çıktı rakamları, yukarıda sözü edilen toplam sosyal hâsılaya tekabül etmektedir (C + V + P).

Tablonun son sütununda bulunan katma değer rakamları ise, 247. sayfadaki 16 numaralı tablodan alınmıştır, ve çıktı değerinden girdi değerinin düşülmesiyle elde edilmiştir.

İmalat sanayimizde artı - değer oranını hesaplamak için kullandığım unsurlar bunlardır. Hesaplarda kullanılan varsayımlar bütün olarak gözönünde tutulursa bunların artı - değer oranını gerçekte olduğundan daha da küçük gösterecek bir yönde etkide bulunmalarının kuvvetle muhtemel olduğu söylenebilir.

3.

İmalat sanayimizde çalışan büyük işyerlerinden 1963 yılı için elde edilen bilgilere göre, Türkiye imalat sanayinde artı - değer oranı nedir? Bu oran, devlet sektörü, özel sektör ve her iki sektör ortalaması olarak ayrı ayrı hesaplamak mümkündür. Artı - değer kitlesini hesaplamak için, C + V + P'ye tekabül eden çıktı rakamlarından veya sadece C + V + P'ye tekabül eden katma değer rakamlarından hareket edilebilir. Katma değer içinde, Ce (değişmez - döner sermaye, girdi) yoktur. Bundan C'nin geri kalan kısmını, yani C'yi de düşürerek, elimizde yıl içinde yaratılan yeni değer, yani V + P kalır. Bundan da V, yani ücretler toplamı düşülürse, artı - değer kitlesi elde edilmiş olur.

*
Bölümünde ek yapıldı.

Sanayiinde Artı-Değer Oranı

Bu işlemi yapmak için, tablonun "Üretimde çalışanların yıllık ücret tutarları" sütunundaki rakamlarla, "yıl içinde sabit sermayeye yapılmış gayrisafi ilâveler" sütunundaki rakamları toplayarak, "katma değer" sütunundaki rakamlardan çıkarmak yeter. Böylece elde edilen artı - değer kitleleri, ilgili oldukları V'lere, yani "Üretimde çalışanların yıllık ücret tutarları"na bölünürse, hem ayrı ayrı her iki sektör için, hem de her iki sektör ortalaması olarak, artı - değer oranları bulunur.

Bu işlem sonucu bulunan artı - değer oranları şöyledir :

Her iki sektör için : % 263

Devlet sektörü için : % 284

Özel sektör için : % 242

Devlet sektöründe ortalama işçi ücretlerinin, özel sektördeki işçi ücretlerinden yüksek olduğunu bilenler için, devlet sektöründeki artı - değer oranının, özel sektördeki artı - değer oranından yüksek çıkması, şaşırtıcı görünebilir. Gerçekten, adı geçen yayının 56. sayfasındaki 4 numaralı tablodan çıkardığım ve burada ayrıntılarına girmeyeceğim hesap sonuçlarına göre, 1963 yılında devlet sektöründe çalışan işçilerin (üretimde çalışanlar) ortalama aylık ücreti 575 lira olduğu halde, aynı kategorinin özel sektördeki ortalama aylık ücreti 432 liradır. (Üretim dışında çalışanların ortalama aylık ücretleri ise, buna karşıt bir eğilim gösteriyor : Devlet sektöründeki ortalama 1033 lira olduğu halde, özel sektörde 1180 lira). Ashnda bu durumda şaşırtıcı birşey yoktur. İşletme büyüdükçe, sermaye yoğunluğu artınca, çalışma üretkenliği ve onunla birlikte artı - değer oranı da artar. Bundan çıkarılması gereken sonuç, ücretlerde, hatta reel ücretlerde tespit edilen yükselmelerin, sömürü derecesinin azaldığı anlamına gelmediğidir. Reel ücretlerdeki artımayla birlikte, sömürü derecesi de artabilir. İşçi sınıfının, gerek dünya kapitalist sisteminin bütünü, gerekse kapitalist ülkelerin milli

sınırları içindeki yoksulluğa sorununu, özellikle bu açıdan ele almak gerekir. Özellikle sendikacılar, bu sorunu iyice anlamalı ve akıllarından hiç çıkarmamalıdır. Sadece reel ücretlerin artırılması için yürütülen bir mücadele, her zaman sömürüye karşı bir mücadele anlamına gelmez.

4.

Hesapladığımız artı - değer oranlarının "anlamı" nedir? Baza karşılaştırmalar, bu konuda yardımcı olabilir. Örneğin "Birleşik Devletlerde resmi rakamlara dayanarak hesap edilen, maden ve transformasyon (imalât) sanayinde, artı - değer oranı 1889'da % 145; 1919'da % 165; 1929'da % 210; 1939'da % 220; 1947'de % 260'a yakın; 1955'de (transformasyon sanayinde) % 304,3'tür (4).

Birleşik Devletlere ait bu rakamlar, kapitalizm geliştikçe, artı - değer oranının, yani sömürü derecesinin de arttığını gösteriyor.

Lenin, 1912 yılında yazdığı "Rusyada İşçilerin Ücreti ve Kapitalistlerin Kârı" adlı bir makalede, Devrim öncesi Rusyadaki durumu gösterir. Rusyada 1908 yılında imalât sanayinde çalışan 2 milyon 254 bin işçiyi kapsayan resmi bir ankete göre, işçilere ödenen yıllık ücretler toplamı 555.7 milyon ruble iken, kapitalistlerin kârı 568.7 milyon rubleyi buluyordu. Buna göre, yıllık ortalama işçi ücreti 246 rubleydi. Ve her işçi, ortalama olarak, emrinde çalıştığı kapitaliste yılda 252 ruble kâr getiriyordu.

Buna göre, Lenin, 1908 yılı için Rusyadaki artı - değer oranını, % 100'ün biraz üstünde olarak hesaplamıştır (5).

Kapitalizm geliştikçe, çalışma üretkenliği yükseldikçe, artı - değer oranının da arttığını söyledim. Gerek Birleşik Devletler, gerekse Devrim öncesi Rusya ile ilgili rakamlar bunu doğrular niteliktedir. Ama iki doğru istatistikten bir yanlış sonuç çıkarılmaktan da kaçınmak gerekir. Örneğin Türkiye için 1963 yılı itibarıyla

elde edilen verilere dayanarak hesaplanan artı - değer oranlarına bakıp, Türkiye'de kapitalizmin 1908 Rusyasına göre çok daha gelişmiş, ya da Türk imalât sanayindeki çalışma üretkenliğinin, Birleşik Devletlerin 1950 yılındaki çalışma üretkenliğine eşit olduğu gibi sonuçlar çıkarmak yanıltıcı olabilir. Türkiye'de 1963 için hesaplanan artı - değer oranının, Birleşik Devletlerde 1950 yılları için hesaplanan artı - değer oranına eşit olması, mutlaka iki ülkenin bu tarihlere ait çalışma üretkenliklerinin de birbirine eşit olmasını gerektirmez; çalışma üretkenlikleri arasındaki fark, iki ülke işçilerinin mutlak yoksullukları arasındaki farkla telâfi edilebilir. Reel ücret farkları, bu noktada izah edici bir unsur olarak kullanılabilir.

SONUÇ :

Sonuç olarak, Türkiye'deki herhangi bir imalât işçisinin, bugün kendisi için çalıştığı her iş saatinde karşılık, işveren için 3 saat civarında çalışmak zorunda olduğunu söylemek, kabaca da olsa, milli bir gerçekimizin yaklaşık ifadesi olur.

* Bu yazı, ilk olarak, 1 Ekim 1968 tarihli FORUM dergisinde yayımlanmıştır. Burada, aynı yazıyı, müsveddeden olduğu gibi yayımlanan ilk versiyonda gerekli bazı düzeltmeler yaparak, EMEK okuyucuları için ikinci bir kere yayınlamayı yararlı buldum.

(1) Sanayi ve İşyerleri Sayımı, İmalât Sanayii 1964, Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara 1968, Yayın No. 547.

(2) a-g-e-, S. XVII, Table 1

(3) "Türkiye Milli Geliri; Toplam Harcamaları ve Yatırımları, 1938, 1948 1967", Devlet İstatistik Enstitüsü, Ankara 1968, Yayın No. 336, s. 11, Table 5.

(4) P. Nikitin (Çeviren : Hamdi Konur), Ekonomi Politik, Sol Yayınları, Ankara 1968, s. 82 - 83

(5) Manuel d'Economie Politique, Editions Sociales, Paris 1956, p. 126.

İmalât Sanayinde Toplam Sosyal Hâsıla Unsurları (1963)

1000 TL.

Sektörler	İşyeri sayısı	Üretimde çalışanların Yıllık ücret tutarları	Yıl içinde sabit sermayeye yapılmış gayrisafi ilâveler	Girdi	Çıktı	Katma değer
Toplam	3012	1.519.229	1.114.611	12.999.831	19.635.664	6.635.833
Devlet	237	760.348	576.675	5.174.905	8.672.517	3.497.612
Özel	2775	758.881	537.936	7.824.926	10.963.147	3.138.221

EMPERYALİZM

SEDAT ÜZKOL

Herici genç subayların emperyalizmin emrindeki krallığı devirerek Libya'da idareyi ele almaları Ortak Doğudaki ve Türkiye'deki devrimcileri çok sevindirdi. Yeni idarenin, dünya emperyalizminin en güçlü iki temsilcisi Amerikan ve İngiliz Hükümetlerinden Libya'daki işlerini en kısa zamanda boşaltmalarını kesinlikle talep etmesi ve devrimci bir direnişle isteklerinde başarıya ulaşması Libya'nın genç subaylarına duyulan haklı saygıyı bir kat daha artırdı. Bugün Libya'nın Orta Doğudaki anti-emperyalist ve anti-siyonist mücadeleye çok etkin bir şekilde katılacağı, devrimci eylemlere ağırlığını koyacağı umut edilmektedir. Son Arap Zirve Konferansında Suudi Arabistan'la Kuveyt'in temelli ettikleri «işbirliği» görüşüne kesinlikle karşı çıkan Libya'lı idareciler, böylelikle temelde ne kadar iyi niyetli olduklarını da açıkça ortaya koymuşlar, emperyalizmle işbirliği halindeki Suudi Arabistan'la Kuveyt'in aksine, Orta Doğuda siyonizme ve emperyalizme karşı yürütülmeğe çalışılan mücadeleye büyük ölçüde katkıda bulunacaklarını da ilan etmişlerdir. Bütün bunlar Orta Doğudaki devrimciler açısından çok olumlu gelişmelerdir. Bununla beraber dikkat edilmesi gereken en önemli nokta, emperyalizmle Libya arasındaki somut ilişkilerin durumudur. Ancak bu ilişkilerin somut analiziyle Libya'lı genç subayların anti-emperyalist eylemlerinin etkinlik derecesini, başarıya ulaşma şansını, gelecekteki gelişmelerini şimdiden doğru şekilde değerlendirebiliriz. Çünkü bilimsel sosyalizmin bize öğrettiği gibi toplumsal olaylarda belirleyici etken, temelde kişilerin niyetleri, eğilimleri, duyguları değil, üretim güçlerinin gelişim düzeyi ile bu güçleri kontrol altında tutmağa çalışan toplumsal, sınıfsal ilişkilerdir. O halde Libya gerçeğini doğru şekilde değerlendirebilmemiz için, işe Libya'nın bugünkü somut durumunun somut analiziyle başlamamız gerekmektedir.

1967 yılındaki nüfusu 1.738.000 ve yüzölçümü 1.739.000 km. kare olan Libya'nın iki temel özelliği vardır :

1. Libya bir petrol ülkesidir. II. Libya'daki petrol üretimi özellikle Amerikan emperyalizminin kontrolü altındadır...

Libya bütçesinin 1968 yılındaki gelir-

lerinin % 79,8 ini petrol gelirleri teşkil ederken, gelir vergisinin payı % 4,7 ve gümrük vergilerinin payı ise % 8,9 dur. Bundan başka 1968 yılındaki toplam petrol üretiminin % 86,4 ü Amerikan sermayesiyle yapılmaktaydı. Tablo I, çok zengin petrol kaynaklarının sahibi olan Libya'nın emperyalizm için ne kadar cazip olduğunu rakamlarla belirtmektedir.

TABLO I

1950 - 1968 YILLARI ARASINDA KUZAY AFRIKADAKİ HAM PETROL ÜRETİMİ (1000 TON)

Ülke	1950	1960	1967	1968
Cezayir	80	8630	38250	42820
Libya	—	—	83500	125380
Tunus	—	—	2500	3180
Fas	100	90	100	100
Toplam	180	8720	124350	171480
LIBYA'nın Payı	0,0	0,0	67,1	73,2

(Kaynak : The Middle East and North Africa. Europa Publication Limited. 1969-1970. S. 48)

Tablo I, 1960 yılına kadar hiç petrol üretilmeyen Libya'da petrol üretiminin çok kısa bir süre içerisinde muazzam ölçüde arttığını ve 1967 yılında Kuzey Afrikadaki toplam petrol üretiminde Libya'nın payının % 67,1 e vardığını göstermektedir. 1967 - 1968 arasında Libya'nın petrol üretimi % 50,1 artarak 83.500.000 tondan 125.380.000 tona yükselmiştir. 1968 yılında Libya'nın Kuzey Afrikanın toplam petrol üretimindeki payı % 73,2 ye ulaşmıştır.

Libya'daki petrol üretiminin böyle çok büyük bir hızla artmasının temel nedenlerinden birisi bu ülkedeki petrol rezervlerinin çok zengin oluşudur. Tablo II de Kuzey Afrika ülkelerinin tahmini petrol rezervleri verilmiştir.

TABLO II

KUZAY AFRIKA ÜLKELERİNİN TAHMİNİ PETROL REZERVLERİ (1000 TON)

Ülke	1966 Sonu	1968 Sonu	1968 Sonu Değerlerinin Dünya rezervlerine oranı.
Cezayir	99350	958904	% 1,5
Libya	2739720	4109589	6,5
Fas	1790	1096	—
Tunus	41100	64110	0,1
Toplam	3775680	5133699	8,1
Libya'nın Payı	% 72,5	% 78,3	

(Kaynak : The Middle East and North Africa. S. 50)

Tablo II, Kuzey Afrikadaki petrol rezervlerinin % 78,3 ünün Libya'da bulunduğunu göstermektedir. Libya'nın dünya rezervleri içerisindeki payı % 6,5 tir. Ayrıca tahmini petrol rezervlerinin Libya'da iki yıl içerisinde % 50,1 artarak 2,739 milyar tondan 4,109 milyar tona yükseldiğini görüyoruz. Bu rakamlar ham petrol kay-

nağı olarak Libya'nın dünyanın en zengin ülkelerinden birisi olduğunu açıkça ortaya koymaktadır. Bununla beraber bu zengin kaynaklar Libya halkının değil dünya emperyalizminin ve özellikle Amerikan emperyalizminin kontrolü altındadır. Tablo III bu gerçeği ayrıntılı bir şekilde ortaya koymaktadır.

TABLO III

LIBYA VE CEZAYİRDEKİ PETROL ÜRETİMİNDE AMERİKAN EMPERYALİZMİNİN PAYI (1000 TON) 1968 Yılı Sonu

Ülke	Toplam Üretim	Amerikan Emperyalizminin payı	%
Libya	125 380	108 450	86,4
Cezayir	42 820	3 000	7,1

(Kaynak : The Middle East and North Africa. S. 51).

VE LİBYA

Tablo III Fransız sermayesinin yeniden güçlendiği Cezayirde Amerikanın ikinci planda oluşuna karşılık, Libya petrolleri üzerindeki Amerikan kontrolunun çok kuvvetli olduğunu da ortaya koymaktadır. Aynı yıl içerisinde, yani 1968 yılında Kuzey Afrikada üretilen toplam petrol miktarının % 66,8 i Amerikan sermayesine aitti.

Libya'da petrol kaynaklarının işletilmesinde olduğu kadar, rafineri tesislerinde de Amerikan sermayesi egemendir. 1968 yıl sonunda Libya'nın toplam rafineri kapasitesi 795 000 tondu. Bunun 715 000 tonu yani, % 89,8 i Amerikan sermayesinin mülkiyetti. Kuzey Afrikadaki toplam rafineri kapasitesinin % 32,4 ü Amerikan sermayesinin elindedir.

Bütün Kuzey Afrikada ve Orta Doğuda olduğu gibi Libya'da da petrol arama ruhsatlarının çoğu Amerikan şirketlerinin tekelindedir. Bu şirketler arasında Amerikada monopol kurmuş Mobil Oil, Texaco gibi dev kuruluşlar bulunmaktadır. Tablo IV Libyadaki yabancı petrol şirketleri hakkında ayrıntılı bilgi vermektedir.

TABLO IV

LIBYA'DA FAALİYET GÖSTEREN YABANCI PETROL ŞİRKETLERİNİN EN ÖNEMLİLERİ

Şirketin Adı	Sahipleri	Sahip Olduğu Ruhsat Sayısı	(Km kare) Petrol Arama Alanı
American Overseas Petroleum Co.	Texaco Overseas Petroleum Co. % 50 California - Asiatic % 50	9	62 787
British Petroleum Exploration Co.	Aynı % 100	7	91 552
Esso - Sirte - Grace Libya America Oil Co.	Esso - Sirte % 50 Libya America Oil Co. % 25,5 W. R. Grace. % 24,5	3	8 698
Esso - Standart Libya Co.	Esso - Standard Libya Inc. % 100	9	52 730
N.B. Hunt, British Petroleum Co.	British Petroleum Exploration Co. % 50	1	24 660
Mobil Oil Gelsenberg Co.	Nelson Bunker Hunt % 50 Mobil Oil Libya Ltd. % 75	11	47 485
Pan American Libya Co.	Gelsenberg Benzln A. Gb. % 25 Aynı % 100	6	75 996
	Toplam	46	368 908

(Kaynak : The Middle East and North Africa.)

Tablo IV, Libya'da petrol arama ruhsatına sahip şirketlerin genellikle Amerikan ve İngiliz şirketleri olduğunu göstermektedir. Bu şirketlerin petrol aradıkları toplam alan Libya yüzölçümünün % 20,6'sına eşittir.

Petrol üretim artışına paralel olarak emperyalistlerin Libya'daki işbirlikçilere verdikleri bahşilerde de artmalar olmuştur. Bu nedenle 1964 yılında 117 milyon dolar olan petrol gelirleri 1967 yılında 625 milyon dolara yükselmiş bulunuyordu. Elbetteki bu gelirler Libya'nın işbirlikçileri daha sengin kılmaktan başka bir işe ya-

ramıyordu. Petrol gelirlerini ülkenin ekonomik ve sosyal kalkınması için kullanmak, Libya'da emperyalizmin emirlerini yerine getirmekle görevli devrim öncesi kokmuş krallık idaresinin tabiatına aykırıydı. Bu gelirler Libya'nın işbirlikçiler tarafından gösteriş tüketimi için harcamıyorlardı.

Libya'da yine petrol üretimindeki artışa paralel olarak işbirlikçilerin elinde yoğunlaşan altın ve döviz miktarları da büyümekteydi. Tablo V bu hususta bilgi vermektedir.

TABLO V

LIBYA'DA İŞBİRLİKÇİLERİN KONTROLUNDAKİ ALTIN STOKLARIYLA DÖVİZ MİKTARLARINDAKİ ARTIŞLAR (Milyon Dolar)

Yıl	Altın	Döviz	Toplam
1960	—	81,2	81,2
1961	—	84,7	84,7
1962	2,8	89,8	92,6
1963	7,0	111,2	114,0
1964	16,9	151,2	168,1
1965	67,7	174,3	242,0
1966	67,7	266,6	334,3
1967	67,7	312,6	380,3

Sayfayı Çeviriniz

(Kaynak : United Nations Monthly Bulletin of Statistics, May 1968, S. 206 - 207)

Görüldüğü gibi Libya'daki altın stoklarıyla döviz miktarı sekiz yıl içerisinde % 368 artarak, 81,2 milyon dolardan 380,3 milyon dolara yükselmiştir. Bu değerler petrolün hem emperyalistler hem de işbirlikçiler için ne kadar tatlı bir gelir kaynağı olduğunu ortaya koymaktadır. İşte bu gelir kaynağını elinden kaçırmak istemeyen Libya Kralı İktidardan düşer düşmez tıpkı bizde Vahdettin'in yaptığı gibi, işbirlikçilerden beklenileceği şekilde, İngiliz Hükümetinden Libya'ya askeri müdahalede bulunmasını talep etmiştir.

Petrol üretiminin artmasıyla birlikte Libya'nın dış ticaretinde de büyük değişiklikler ortaya çıkmıştır. 1960 yılında 169 milyon dolarlık ithalat ve 11 milyon dolarlık ihracaat yaparak 157 milyon dolarlık açık veren Libya, 1967 senesinde 476 milyon dolarlık ithalat ve 1178 milyon dolar ihracat yapıyordu. Böylelikle yedi sene içerisinde ihracaatla ithalat arasındaki fark - 157 milyon dolardan + 702 milyon dolara yükseliyordu. Aynı şekilde 1960 yılında üretim amilleri fiyatlarıyla 161 milyon dolar olan gayri safi milli hasıla 1966 yılında 1,51 milyar dolara ulaşmıştı. Daha önce de belirttiğimiz gibi Libya'nın emekçi halkı bu gelişmelerden hiç yararlanamaz ve bir orta çağ yaşantısı sürdürürken, işbirlikçilerin geliri ve kudreti günden güne artıyordu.

Buraya kadar verdiğimiz rakamların ışığı altında Libya gerçeğini özetle şu şekilde değerlendirebiliriz :

1. Libya petrol bakımından dünyanın en zengin bölgelerinden birisidir.

2. Bugünkü Libya ekonomisi petrol üretimi temeli üzerine oturmuştur.

3. Libya'daki petrol üretimi ve de tasfiyesi özellikle Amerikan emperyalizminin kontrolü altındadır.

4. Emperyalizmle işbirliği halindeki krallık idaresi devriline kadar petrolden sağlanan gelirler mutlu bir azınlığın daha da mutlu olmasına yarıyor, Libya halkı sahibi olduğu kaynaklardan faydalanamıyordu.

5. Bugün Libya'daki genç subayların elinde muazzam bir koz vardır : «Petrol. Bu koz ya emperyalizm ya da Libya halkı yararına kullanılacaktır.» Devrimci eğilimlerini yabancı ülkelerin tasfiyesiyle ortaya koymuş bu ilerici idarecilerin karşısında iki amaçlık bulunmaktadır :

a) Devrimlilik ve milliyetçilik sloganlarını tutucu bir şekilde kullanarak,

GENEL YÖNETİM KURULU TOPLANDI MERKEZ YÜRÜTME KURULU OLUŞTU

3. Ocak, 1970 cumartesi günü olağanüstü toplanan genel yönetim kurulu geçen toplantısında Aybar ve arkadaşlarının engellemesi üzerine üçüncü turda kesmek zorunda kaldığı merkez yürütme kurulu seçimini yaptı; Anayasamızın 68. maddesini değiştiren ve 1. maddesini yürürlükten kaldıran 1188 sayılı kanunun iptali için Anayasa Mahkemesinde dava açmak üzere Genel Başkanı yetkili ve görevli kıldı.

Geçen olağanüstü toplantıyı engelleyebilmek, merkez yürütme kurulu seçimini önleyebilmek için genel yönetim kurulundan istifa eden Aybar ve arkadaşları istifalarını geri almak istediklerini bildirdiler. Bu

husus genel yönetim kuruluna sunulacak kararı istenmiş ve genel yönetim kurulu Aybar ve arkadaşlarının istifalarını geri almak isteklerini reddetmiştir.

Merkez Yönetim Kurulu seçimi sonucunda, işçi kesiminden Şaban Erik, Hüsamettin Güven, Fevzi Kavuk, Osman Sakalsız, Bekir Yenigün, Mehdi Zana ile işçi olmayan kesimden Sadun Aren, Behice Boran, Kemal Burkay, Turgut Kazan, Naci Kutlay ve Nihat Sargın seçildiler.

Genel Sekreterliklere ise işçi kesiminden Hüsamettin Güven işçi olmayan kesimden ise Behice Boran seçildiler.

Libya emekçileriyle emperyalizm arasındaki temel çelişkiyi gizlemeğe çalışmak, Cezayirde olduğu gibi geriye, emperyalizme dönmek, emperyalizmle bütünleşmek, küçük burjuva kökenlerden sıyrılıp giderek burjuvalaşmak, giderek yozlaşmak.

b) Libya halkını, Libya emekçilerini henüz başlatılmamış olan Libya devriminin gerçek gücü haline getirerek, emperyalizmin Libya üzerindeki egemenliğine ekonomik alanda da son vermek, ekonomik ve sosyal kalkınmayı gerçekleştirmek amacıyla ülkenin doğal kaynaklarını millileştirmeyi devrimin temel hedefi haline getirmek.

Elbetteki birinci amaçta benimsenerek yeni emperyalizmin hizmetine girmek; küçük burjuva eğilimlerinden, küçük burjuva ideolojisinden sıyrılarak gerçek devrimci olmaktan çok kolaydır. Libya'nın genç ve ilerici subaylarının sonunda hangi yolu benimseneceklerini Libya'nın kendi özellikleri, kendi yapısı kadar, Orta Doğu'daki anti emperyalist mücadelesinin de gelişim şekli ve devrimcilerin Libya içindeki tutumları, eylemleri belirleyecektir. Şu anda bütün devrimciler, bütün sosyalistlere düşen Libya'nın genç idarecilerini emperyalizme karşı yürüttükleri her mücadelede elden geldiği kadar desteklemektir.

EMEK, belirli bir sayıda basıldığı için bütün yurtda dağıtılamamaktadır. EMEK'in aksamadan elinize geçmesini istiyorsanız abone olunuz.

Bu ayrıca gazetenin mali gücünü de artıracaktır.

EMEK * Onbeş Günlük Sosyalist Gazete
İki Haftada bir Pazartesi Günleri çıkar.
Sahibi : Şaban ERİK * Genel Yayın Müdürü :
Sadun AREN * Yazı İşleri Müdürü Asuman
ERDOST * Yıl : 1 - Sayı : 19 - Fiyatı : 150
Kuruş - 12 Ocak 1970

Yönetim Yeri : Süleyman Sırrı Sokak 2/8
Yenişehir / ANKARA - Tel 17 27 59 *
P.K. 276 Bakanlıklar / ANKARA * Abone
Şartları : 13 Sayı : 12,5 TL., 26 Sayı : 25,—
TL., 52 Sayı : 50,— TL. İLAN : Santimi
25,— TL. Yayın ilanları yüzde 50 indirimli-
dir. Küçük yayın ilanları kelimesi
75 Kuruştur.

İstanbul Temsilciliği : S. Günayü AKARSU
Nuruosmaniye Cad. Benice Han - Cağaloğlu
İstanbul * Telefon : 26 29 64 * İzmir Temsil-
ciliği : Güner ELİÇİN, Akgerman Han 404
İZMİR * Tel : 24 986 * İstanbul Dağıtımı :
Fuat BÜTE, Ankara Caddesi 8 İstanbul *
Tel : 27 89 49 *
Dizgi ve Baskı : Baylan Basım ve Ciltevi